

Econder |

International Academic Journal

[Econder], 2018, 2 (2): 349/381

Stratejik Kalıcılık: Asya-Pasifik Ekseninde ABD'nin Menbiç
Politikası

&

Strategic Permanence: USA's Manbij Policy In The Asian-Pacific
Centre

Serkan DERE

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Doktora

Istanbul Sabahattin Zaim University, Institute of Social Sciences,
International Relations Phd.

serkan-dere@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0002-2246-4928

Sadık ÖNCÜ

Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat
Marmara University, Faculty of Economics, Economics

sadikoncu@marun.edu.tr

Orcid ID: 0000-0001-5545-8834

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received : 7.8.2018

Kabul Tarihi / Accepted : 31.12.2018

Yayın Tarihi / Published : 31.12.2018

Yayın Sezonu : Aralık

Pub Date Season : December

Cilt / Volume: 2 Sayı – Issue: 2 Sayfa / Pages: 349-381

Atıf/Cite as: Dere, S , Öncü, S . (2018). Stratejik Kalıcılık: Asya-Pasifik Ekseninde ABD'nin Menbiç Politikası. Econder Uluslararası Akademik Dergi, 2 (2), 349-381. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/econder/issue/40036/451591>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Hayrettin KESGİNGÖZ- Karabuk University, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

Stratejik Kalıcılık: Asya-Pasifik Ekseninde ABD'nin Menbiç Politikası

Öz

Soğuk savaş sonrasında ABD'nin hegemonyasındaki tek kutuplu dünya, çok kutuplu bir dünya düzenine kayarken, Pasifik bölgesi de dünyanın hegemonya bölgelerinden biri olmuştur. "Yeni Ulusal Güvenlik Stratejileri" bağlamında ülkeler, küresel düzeyde işbirlikleri geliştirmişlerdir. Obama ile uygulanmaya başlanan yeni stratejik hamle *Akıllı Güç* ile ABD; odak noktasını Afganistan veya Irak yerine, yeni uluslararası politikaların hedefi olan "Asya" kıtası üzerinde yoğunlaştırmış, Trump dönemi ulusal stratejisinde de başlıca rakip olarak görülen Çin Halk Cumh. ekseninde bir dış politika izleyeceğini tüm dünyaya açıklamıştır. Çalışma; Arap-İslam coğrafyasında uyguladığı düşündüğümüz "*Stratejik Kalıcılık*" politikası ile Menbiç'te ve diğer çeşitli stratejik noktalarda kalmaya karar veren ABD; baş hedefi Çin olmasına rağmen neden Arap-İslam coğrafyasından ve Menbiç'ten çekilmediğini, uluslararası arenada devlet dışı aktörler olarak ortaya çıkan "Silahlı Direniş Örg.'nin bölgede ki etkilerinin sonrasında gelişen enerji güvenliği, ekonomi ve dış politika süreçlerini "*Stratejik Kalıcılık*" kavramıyla açıklama hedefindedir. Ayrıca Literatüre katkısı olacağı düşünülen "*Stratejik Kalıcılık*" kavramının içeriği, yapısı ve etkisi tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Stratejik Kalıcılık, Asya-Pasifik, Devlet Dışı Aktörler, Ekonomi-politik, Menbiç.

Strategic Permanence: USA's Manbij Policy In The Asian-Pacific Centre

Abstract

After the Cold War, Obama introduced new strategic moves with intelligent power to the US; Focused on the "Asia" continent, which is the target of New International Policies, instead of Afghanistan or Iraq, it will follow a foreign policy on the axis of the People's Republic of China, seen as the main competitor in the Trump-era national strategy. Work The US, which we consider to be the "strategic persistence" policy in the Arab-Islamic geography, decides to stay at Menbic and various other strategic points; Although the prime target is China, why not withdraw from the Arab-Islamic geography and menbic, emerging as non-State actors in the international arena "armed resistance org." In addition, the content, structure and effect of the concept of "strategic persistence" which is considered to be contributing to the literature will be discussed.

Keywords: USA, Strategic Permanence, Asia-Pacific, Political Economy, Non-state Actors, Manbij.

Giriş

Uluslararası sistem, Soğuk Savaş sonrası yavaş ve bir o kadar da temkinli bir şekilde değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Soğuk Savaş döneminin kilit devleti SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği), başta ABD'ye ve belirli bir zamandan sonra, doğu sınırlarındaki büyük yüzölçümü ile kadim bir geçmişe sahip olan Çin'e karşı hatalı dış politika hamleleri sonucunda, milyarlarca dolar askeri harcama bütçelerinin de neden olduğu ekonomideki derin çatlaklara dayanamayarak dağılmak zorunda kaldı. SSCB'nin varisi olarak ortaya çıkan Rusya ile birlikte, bu çöküş sonucunda uluslararası sisteme 14 tane daha bağımsız devletler grubu katıldı.¹ Özellikle Orta-Asya'da konumlanan bu devletlerin bazıları, önemli maden ve enerji kaynaklarına sahip olması, ülkelerin bölgedeki ekonomi politikalarını etkileyen ve şekillendiren en büyük faktörler olmuştur.

Soğuk Savaş sonrası, ABD'nin hegemonyasındaki tek kutuplu bir dünya, zaman içerisinde çok kutuplu bir dünya düzenine kayarken, dünyadaki dengelere paralel olarak başta Pasifik bölgesi olmak üzere Avrupa ve Avrasya bölgelerinde güçlü değişimler yaşanmaya başlanmıştır. 21. yüzyıla girerken Çin, Asya-Pasifik bölgesinde büyük bir askeri, politik ve ekonomik güç olarak ortaya çıkmış, ayrıca Asya Kaplanları (Asian Tigers) olarak bilinen Tayvan, Singapur, Hong Kong ve Güney Kore devasa bir hızla ekonomik büyüme gerçekleştirerek küresel ve bölgesel ittifaklarda uluslararası sistemi şekillendiren devletler olmuşlardır.² ABD ittifakı ile bölgede tekrardan toparlanan Japonya, geçmişten günümüze Çin'e karşı başlıca rakip olarak sistemdeki yerini korumuştur. Asya'da bu gelişmeler yaşanırken Avrupa'daki modern siyasi yapılar Avrupa Birliği oluşturarak doğu bloğuna karşı mukavemet göstermişlerdir.

21. yüzyıl, uluslararası sistemi yönetebilecek tek bir süper-güçten mahrum, dünyanın farklı coğrafyalarında, farklı geçmişleri ve idealleri bulunan birden fazla "güç"ün ortaya çıktığı bir zaman dilimi olmuştur.³ Ayrıca bulunduğu bölgeye yön verebilen, diplomasi aracılığıyla yaptırım gücüne sahip "eksen güç" diye tanımlanan devletlerin (Brezilya, Türkiye, Hindistan), bu yüzyıldaki oynadıkları rol, değişim yaratacak türdendir. Bu değişen yeni ortama ve birden fazla güç merkezlerine uyum sağlamak, şüphesiz ki politik açıdan meşakkatli bir süreçtir. İşte bu nedenler zinciri, devletleri müttefik arayışlarına itmiş, "*Yeni Ulusal Güvenlik Stratejileri*" aracılığıyla küresel düzeyde işbirliği, çatışma, tehdit tanımları geliştirmişler ve hala da geliştirmektedirler.

SSCB'nin yıkılmasının hemen ardından, ilk olarak 1991⁴ yılındaki UGS'de ciddiyetle yer alan Çin'in geleceği ve Amerika'ya yansımaları, ABD tarafından sıkı bir takip içine alınmış ancak uluslararası sistemde devlet dışı aktörler olarak ortaya çıkan İslami Direniş Örgütleri, özellikle El Kaide'nin 11 Eylül saldırıları ile ABD'nin dikkatini

¹ The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/09/-sp-profiles-post-soviet-states>, (Erişim Tarihi 8 Nisan 2018)

² Libera University, "*The Extraordinary Growth Of The Four Asian Tigers*", Vol:14-15, 2015, s.34-37

³ METU Studies in Development, "International Relations Theory and The Post-cold War Period", Vol:27 (3-4), 2000, s.250

⁴ The White House, National Security Strategy of the United States 1991, <http://nssarchive.us/NSSR/1991.pdf>, (Erişim Tarihi 5 Mart 2018)

Çin'den Arap-İslam⁵ coğrafyasına çekmiştir. Ancak 2009 yılında iktidara gelen, 44. ABD Başkanı Barack Hussein Obama dönemi, ABD'nin yeni ihtiyatlı dış politikası "Akıllı Güç"ü uygulama alanını tekrardan Asya-Pasifik'e kaydırmıştır.

Obama dönemi, eski ABD Dışişleri Bakanı (Secretary of State) Hillary Rodham Clinton'ın Kasım 2011 tarihli Foreign Policy'de yayınlanan "America's Pasific Century"⁶ (Amerika'nın Pasifik Yüzyılı) başlıklı yazısı bir nevi dış politika deklarasyonu olarak da adlandırılabilir; Birleşik Devletlerin bundan sonraki ilgisini Afganistan veya Irak değil, uluslararası politikanın inşa edileceği "Asya" üzerinde yoğunlaştıracağı ve ABD'nin de bu hareketin merkezinde bulunacağını dile getirmiştir. Makalemizin bundan sonraki kısmında dış politikadaki güç kavramını açıklayıp, Obama döneminde uygulanan Akıllı Güç (Smart Power) doktrinini kısaca inceleyeceğiz.

1. Bölüm: Asya-Pasifik Denklemine Akıllı Güç

Ülkelerin küresel ilişkilerini düzenleyecek hukuk kurallarının olmayışı, yaptırım ve merkezi otorite sisteminin yoksunluğu devletler arasında diyalogu arttırarak güç ve güvenlik arayışları içerisine girmelerine neden olmuştur. Bu güçlerin ne veya neler olduğu ne gibi bileşenlerden oluştuğu uluslararası ilişkilerin tarihsel sürecinde birçok kez tartışılmış ve hakkında tanımlamalar yapılarak çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Joseph Nye'a güç hava durumu gibidir; yani her kesin hakkında konuştuğu ancak çok az insanın işleyiş mantığını anladığı bir kavramdır.⁷ Hans Morrgenthau'a göre ise güç hem bir ilişki türü hem uluslararası politikanın en temel aracı, hem de amacın gerçekleştirilmesi için bir araçtır.⁸

Uluslararası sistemin her dönem yaşadığı değişim ve buna uygun olarak sahip olduğu özellikler ele alındığında uluslararası örgütlerin yaygınlaşması, küresel medyanın gelişmesi ve devlet dışı diğer aktörlerin de etkin olabilmesi, içinde bulunduğumuz dönemde "sert güç", "yumuşak güç" ve "akıllı güç" tartışmalarını gündeme getirmiştir. Bu güç tanımları teorik açıdan izah edilebilir veya eleştirebilir durumdadır. Fakat bizim açımızdan Akıllı Güç tanımı ön plana alınmaktadır. Bu kavram; Amerika'da 2006 yılında kurulan Akıllı Güç Komisyonu bünyesinde, Joseph Nye ile L. Armitage gibi önde gelen uluslararası ilişkiler uzmanları tarafından üretilmiş; sert ve yumuşak gücün sadece birleşmesinden değil, gücün uygulanacağı aktörün davranışlarına uyum sağlayacak şekilde önceden hazırlanmış bir zeminde oluşabileceğini öngörmektedir.⁹ Ayrıca gücü oluşturan tüm unsurları kapsayarak bir güç envanteri çıkarmayı, daha sonra belirlenen hedefe göre farklı tehditlerin birini ya da birkaçını, hedefin öngördüğü gereklilik oranıyla kullanmayı önermektedir. Bir

⁵ Ortadoğu ifadesini yanlış ve politik bulmamız sebebiyle; literatüre daha uygun olan bu kelime öbeğini seçmeyi uygun görüyoruz.

⁶ Hillary Clinton, "America's Pasific Century", *Foreign Policy*, 11 Ekim 2011, <http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (15 Mart 2018)

⁷ Nye, JS., (1990). The Changing Nature of World Power, *Political Science Quarterly*, 105/2, s.177.

⁸ H. Özdemir, (2008) *Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 63, Sayı 3, s.113-144.

⁹ Yusuf Ertuğral, *Amerika'nın Yeni İhtiyatlı Dış Politikası: Akıllı Güç'ün Pasifik Vizyonu*, s.41.

başka ifadeyle akıllı güç; diplomatik, askeri, politik, hukuki ve kültürel değerlerin hepsinin eş zamanlı değerlendirilmesi ve her bir durum için aralarından uygun enstrümanın seçilmesi veya gücün bunlardan bir seçki yapılarak kullanılmasıdır. Akıllı Güç Komisyonuna göre¹⁰ sert güç gereklilik olmakla birlikte, yumuşak gücün de tamamlayıcısı konumundadır. Sert gücün, ülkenin çıkarlarını korumada tek başına yeterli olmadığını, ülkenin yumuşak gücünü de beraberinde kullanarak “korku stratejisi” yerine “iyimserlik”in ihraç edilerek yeni ortaklıklar ve iş birlikleri kurulması gerektiğini belirtmektedir.

Yumuşak güce yapılacak yatırımların, askeri ve ekonomik enstrümanları tamamlayacağı ve sert güce meşruiyet kazandıracağı düşünüldüğünde, Obama hükümetinin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton’un, ABD Senatosu’ndaki konuşmasında; dünyada ABD “liderliğinin eksikliğinin hissedildiğini” ileri sürmesi ve bu eksikliği gidermek için “bütün diplomatik, ekonomik, askeri, siyasi, yasal, kültürel araçlar içinde en uygun olanını veya olanlarının bileşimini kullanacaklarını “ belirtmesi,¹¹ Obama yönetiminin “akıllı güç” kavramını ne kadar önemseydiğini göstermektedir. Ancak Obama dönemindeki Akıllı Güç politikasının oldukça kısa bir dönemde uygulanmış olması ve 2017 yılında seçilen Donal Trump ile Obama dönemi ile paralel ancak farklı bir ulusal güvenlik stratejisi izleyen ABD, yalnız Arap-İslam bölgesini değil, aynı zamanda Asya-Pasifik vasıtasıyla Çin’i de dizayn etmek istemektedir. Makalemizin bundan sonraki kısmında Trump Dönemindeki UGS’yi açıklamak ve analiz etmek önem arz etmektedir.

1.1 Trump Dönemi Birleşik Devletlerin Ulusal Güvenlik Stratejisi

Amerika Birleşik Devletleri’nin 45. Başkanı olan Donald Trump, Başkanlık yemininden yaklaşık 11 ay sonra “Ulusal Güvenlik Stratejisini”, “Önce ABD”¹² başlıklı yazısı ile dünyayla paylaştı. ABD’nin Trump döneminde uygulayacağı dış politikası hakkında önemli bilgiler veren bu ulusal strateji, gelecekte izlenilmesi mümkün politikalar hakkında da bir ön sinyal vermiştir.

ABD’nin Trump Dönemi ulusal güvenlik stratejisine bakacak olursak eğer, dünyanın değişik bölgelerinden güçleri ilgilendirdiğini çok açık bir şekilde görmekteyiz. Ulusal güvenlik stratejisinde değinilen başlıca şey, Amerikan halkını, anayurdu ve Amerikan hayat tarzını korumaktır.¹³ Trump yönetiminin önceki başkanlardan farklı olarak ifade ettiği husus, ABD’yi müttefiklerinden ayrı tutması, yani ABD’yi öne koymasındır. Önceki başkanlar herhangi bir saldırı, örneğin Kuzey Kore’nin füze saldırısını bir numaralı tehdit olarak belirtirken bunun ABD ve müttefiklerine yönelik olabileceğinden hareketle ABD ve müttefiklerinin güvenliğini ilk sıraya alırken, Trump her ne kadar müttefiklerinin güvenliğine desteği ve NATO’nun kolektif savunma ilkesine bağlılığını metnin satırları arasına koymuş olsa da ana ifadelerinde sadece ve

¹⁰ CSIS

¹¹ H. R. Clinton, (15 Temmuz 2009). Foreign Policy Address at the Council on Foreign Relations, s.3.

¹² The White House, “President Donald J. Trump’s Foreign Policy Puts America First”, January 30, 2018, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-foreign-policy-puts-america-first/>, (Erişim Tarihi: 20 Mart 2018)

¹³ The White House, “National Security Strategy of the United States of America”, December 2017, s.7.

ilk önce ABD'nin güvenliğinden bahsetmektedir. Bunun da seçim sloganı olan ve halen kullandığı "Önce Amerika" söyleminin yansıması olduğunu görmeliyiz.¹⁴ Bu söylem, Trump'ın ulusal güvenlikte tekrar Amerika'ya, yani anavatana konsantre olduğunun bir göstergesi diyebiliriz.

Trump'ın ulusal güvenlik stratejisini dayandırdığı bir diğer sütun da "Amerikan refahının artırılması" dır.¹⁵ Bunun başlıca aracı ise ekonominin güçlendirilmesidir. Bunun için de ülkede üretimin artırılması, uluslararası ticaretin geliştirilmesi temel hedef olarak belirtilmiştir. Böylece ekonomi milli güç unsurlarından biri olmasının yanısıra stratejinin temel unsurlarından biri olarak da ele alınmaktadır.¹⁶

Trump'ın ulusal stratejisinin dayandırdığı temel sütun ise "Kuvvet Vasıtasıyla Barışın Korunması (Preserve Peace Through Strength)" ifadesidir.¹⁷ Bu cümle bazı çevrelerce salt askeri güç kullanımına yorumlanmıştır. Ancak stratejik döküman okunduğunda Trump'ın İngilizcedeki "power" kelimesini kullanmadığını ve güç kullanarak barışı sağlayacağız, demediğini görmeliyiz. Elbette ki askeri güç kullanabileceğini belirtmektedir ancak böyle bir gücün kullanılması "gerektiğinde" kelimesiyle sınırlandırılmaktadır. Bu strateji, askeri gücün yanında bilgi, diplomatik, siyasi, ekonomik güç gibi milli güç unsurlarının kuvvetlendirilmesi ve topyekûn güçlü bir devlet olarak tehditlere karşı caydırıcılığı da barındırmaktadır. Burada açıklamamız gereken çok önemli iki nokta mevcut. Birincisi Trump'ın ulusal güvenlik stratejisinde ABD'nin büyük stratejilerinden birisi olan "hakimiyet" teorisinden izler görmekteyiz. Amerika'nın uluslararası sistemde tartışmasız bir şekilde rakipsiz kalmasını öngören hakimiyet politikası, aynı zamanda askeri güce büyük önem vermekte ve güç kullanımını kendi amaçları için meşru görmektedir.¹⁸ Ancak aynı zamanda hakimiyet politikası vasıtasıyla askeri güce önem verilmiş olsa bile, tek seçeneğin askeri güç olmadığını, bu gücün yanında bilgi, diplomasi, siyasi ve ekonomik güçlerin olması, bizleri Trump'ın selefi olan Barack Obama'nın 2. dönemde uygulamaya geçirdiği "Akıllı Güç" politikasının da izinden gittiği sonucuna varmamızı sağlamaktadır. Obama döneminden miras alınan Akıllı Güç'ün, ulusal güvenlik stratejisinde dolaylı bir şekilde yer bulması, ABD'nin politikalarının Asya-Pasifik ekseninde şekilleneceğinin bir sinyalidir. Zaten Trump'ın açıkladığı stratejinin tehditler listesi de bu varsayımımızı önemli oranda güçlendirmektedir.

¹⁴ Cahit Armağan Dilek, 'Trump'ın Ulusal Güvenlik Stratejilerinin Şifreleri ve Türkiye', 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 24 Aralık 2017, <http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (19 Mart 2018)

¹⁵ Security Strategy of the United States of America, age., s.17.

¹⁶ Cahit Armağan Dilek, age.

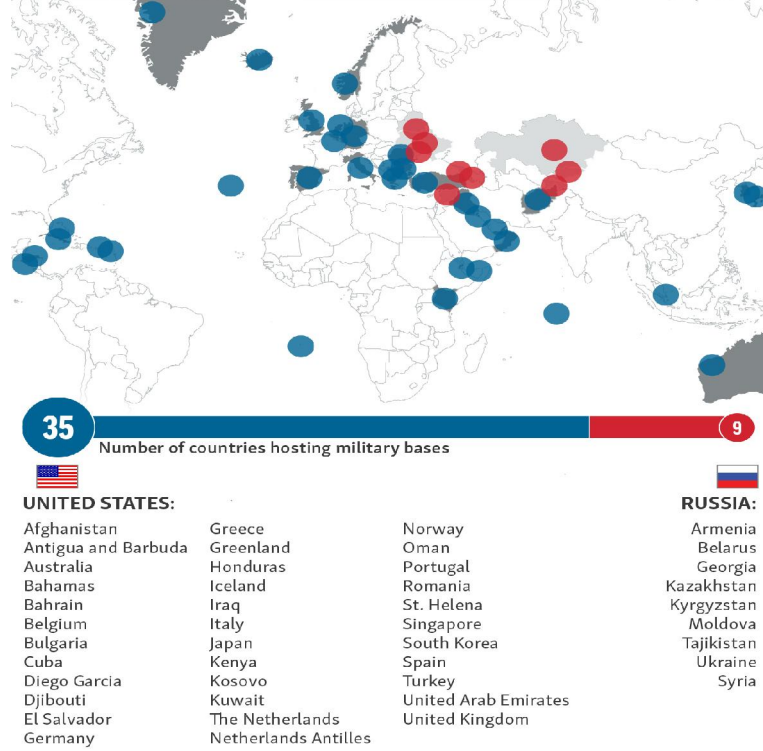
¹⁷ National Security Strategy of the United States of America, age., s.25.

¹⁸ Steve Smith, Amelia Hadfield ve Tim Dunne (Ed), *Dış Politika Teoriler, Aktörler, Örnek Olaylar*, s.205.

1.2. Üç Ayrı Bölge, Tek Amaç: Stratejik Kalıcılık

Rusya

Rusya'nın özellikle Irak'ın işgaliyle artan petrol fiyatlarının da etkisiyle ekonomisindeki hızlı değişim¹⁹ askeri projelerine de yansımış, Rusya yeniden ABD/NATO'yu rahatsız edecek askeri yapılanma ve konuşlanmalara girişmiştir. Gürcistan savaşı ile başlayan bu durum Kırım'ın ilhaki ile devam etmiş, 2015'te Suriye'ye müdahalesiyle zirve yapmıştır. Rus Savunma Bakanının açıklamasına göre Rusya, Suriye'de 162 silah denemesi gerçekleştirmiştir.²⁰ Kırım'dan sonra Ukrayna'nın doğusunda kontrol ettiği milis güçler vardır. Kutup bölgesinde Rusya'nın batı sınırlarında askeri konuşlanmasını yoğunlaştırmıştır.²¹ ABD, Obama döneminden itibaren Rusya'nın bölgedeki bu gibi hamlelerine karşılık vermeye başlamış ve Kuzey Avrupa'dan Karadeniz'e kadar olan bölgede askeri yığınklarla cevap vermiştir. Tablo 1'de de görüleceği üzere özellikle Doğu Avrupa'da karşılıklı askeri üslerin yoğunluğu dikkat çekmektedir.

Tablo 1²² : ABD ve Rusya'nın Ülkelere göre Askeri Üsleri, Kırmızı: Rusya, Mavi: ABD.

¹⁹ Russia GDP Growth Rate, <https://tradingeconomics.com/russia/gdp-growth>, (Erişim Tarihi 22 Nisan 2018)

²⁰ Russian Defense Minister Says His Military Has Tested 162 Weapons In Syria, <https://www.npr.org/sections/parallels/2017/02/23/516895124/russian-defense-minister-says-his-military-has-tested-162-weapons-in-syria> (Erişim Tarihi 25 Nisan 2018)

²¹ Cahit Armağan Dilek, age.

²² Department of Defense Base Structure Report 2015, German Institute for International and Security Affairs.

Bu askeri hareketlenmeler, Soğuk Savaş dönemindeki Avrupa'daki ABD varlığını geçerek, Trump döneminde zirve noktasına gelmesini sağlamıştır. ABD, İngiltere ve Fransa ile işbirliği yaparak Suriye'ye füze saldırıları gerçekleştirmiştir. Bu saldırının ardından Trump'ın tekrardan olası askeri müdahaleye açık kapı bırakması, bölgede askeri hareketlenmeleri arttırmıştır.²³ Geniş katılımcılarla Karadeniz ve Akdeniz'de askeri tatbikatlar yapılması yeni bir strateji ve bloklaşma oluşumunun ön ayak sesleridir.²⁴

Arap-İslam Coğrafyası

Trump'ın ulusal güvenlik stratejisinde tehdit tanımları ve kavramlarının değiştiğini görmekteyiz. El Kaide'nin yanında IŞİD'i de tehdit tanımlarına eklerken, kavramsal olarak da reotige giderek İslam diniyle terörü açıkça birleştirdiğini görmekteyiz.²⁵ Bu çerçevede İran, terörü destekleyen baş aktör olarak gösterilmekte ve bölgede S. Arabistan önderliğinde İslam ittifakı kurulmasının gerekli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Körfez İşbirliği Konseyi ya da İslam İşbirliği Teşkilatı aracılığıyla İran'ın geri plana atılması ile bölgede S. Arabistan'ın aktif bir şekilde rol oynayabileceğini açıklamaktadır. Mısır'ı da ismen sayarak bu oluşumların yardımcı devleti olarak sunmaktadır.

Çin

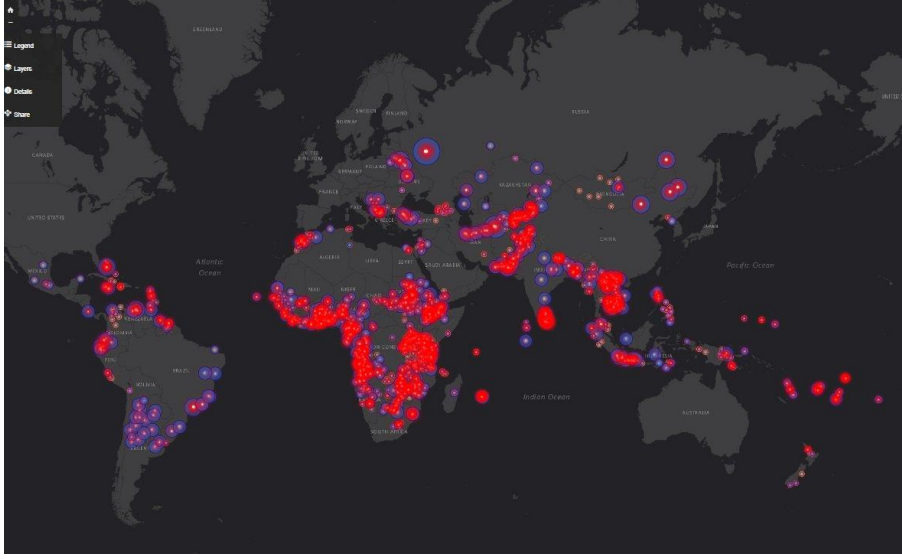
Çin, önceki ABD Başkanları da tehdit potansiyeli gösteren bir güç olarak algılanmıştır. Çin'in Pasifik'te değişik sebeplerle Amerikan ortaklıklarıyla sıcak çatışmaya girme ihtimali Amerikan çıkarlarına tehdit olarak görülmüştür. Ayrıca Güney Çin Denizinde hakimiyet mücadelesi de ekonomik tabanlı bir ABD-Çin mücadelesi olarak ortaya çıkmaktadır.²⁶

²³ The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/14/syria-air-strikes-us-uk-and-france-launch-attack-on-assad-regime> , (Erişim Tarihi 25 Nisan 2018)

²⁴ Tom O'Connor, <https://www.newsweek.com/russia-begins-military-drills-near-syria-where-it-says-us-strikes-coming-soon-1095580> (Erişim Tarihi 25 Nisan 2018)

²⁵ National Security Strategy of the United States of America, age.,s.49.

²⁶ Cahit Armağan Dilek, age.

Tablo 2: Çin'in Dünya çapında finanse ettiği kalkınma projeleri. ²⁷

Çin'in küresel anlamda askeri faaliyetleri olmamakla birlikte ekonomik işbirliği bağlamında Avrupa'dan Afrika'ya, Arap-İslam coğrafyasından Asya'ya geniş bir ağ kurduğu bu ülkelerle işbirliği, dayanışma, diplomasi ağını güçlendirdiği gözükmektedir. Tablo 2'de de bu yatırımları dünya genelinde görmekteyiz. İşte bu yüzden açık ara en çok yorum alan konu, "gerçekçi" politikacılar tarafından iddia edilen, Çin'in, ABD'nin uluslararası ilişkilerin merkezindeki konumuna ve küresel düzene karşı açtığı savaştır. "Bir büyük güçten diğerine gücün geçişi hiçbir zaman yumuşak olmamıştır ve Çin ile ABD karşı karşıya kalmak zorundadır" gibi argümanlarla bu husus gündemde tutulmaktadır. Medya, Çin'in her eyleminde "gücün batıdan doğuya durdurulamaz dönüşü" gibi başlıklar kullanmaktadır.²⁸

Bu durum Trump yönetimindeki ABD'nin, her ne kadar şu an ekonomik tehdit olarak görülse de ileride ABD'nin karşısına potansiyel bir askeri güç olarak çıkacak Çin'e karşı, ciddi bir strateji uygulamasına gittiğinin bir kanıtıdır. ABD için asıl tehdit ve rakip Çin'dir. Bu Soğuk Savaş sonrasında beri böyledir. İlk olarak 1991 yılındaki UGS'de "yükselen güç merkezleri" olarak bahsedilen Çin, zaman içerisinde atılımlar, reformlar yaparak büyük bir gelişme göstererek Asya-Pasifik'te, Afrika'da, Arap-İslam coğrafyasındaki politikaları şekillendiren bir aktör olmuştur.²⁹ Trump yönetimi de Çin'in bu yükselişinin farkında olup bu yükselişin önünü kesmek veya kontrol etmek istemektedir. Üç farklı bölgede, **stratejik kalıcılık** politikasını uygulayarak Arap İslam coğrafyasını kontrol etme amacında olup bu coğrafya vasıtası ile hem Çin'i hem de Rusya'yı dengelemek istemektedir.

Stratejik kalıcılık, bir ülkenin ekonomi-politik, güvenlik, enerji vb. kaygıları nedeniyle stratejik bir noktada ana hedeflerine ulaşmak için çeşitli vasıta ve imkanlarla kalma sürecini ifade eden bir kavramdır. Bu kalma süreci herhangi bir sürekli hakimiyet veya hegemonya süreci değil, bilakis dinamik köklerden oluşan, kısa veya uzun vadeli değişimlerin olabileceği bir boyutu kapsamaktadır. Stratejik bölgenin

²⁷ Aiddata, <https://www.aiddata.org/china-project-locations>, (Erişim Tarihi 27 Nisan 2018)

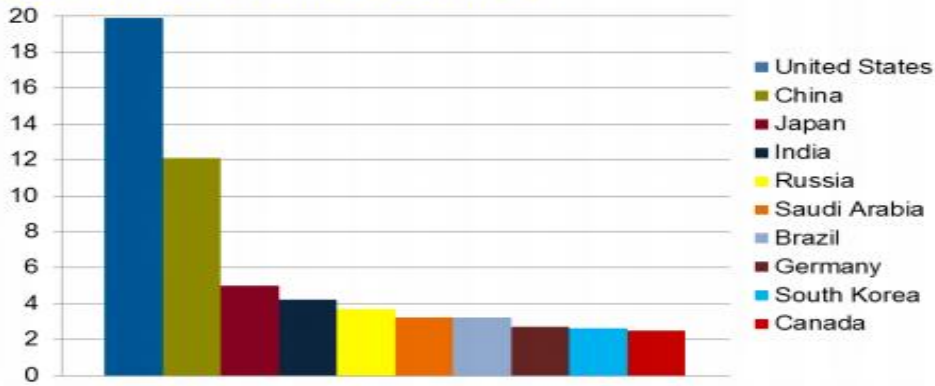
²⁸ Arthur R. Kroeber, *Çin Ekonomisi, Herkesin Bilmesi Gerekenler*, s.356.

²⁹ National Security Strategy of the United States 1991, age.

kontrolünü amaçlayan bu politika, bölgede milli askeri üs ve güçlerin yanında yerel devlet dışı aktörlerle de işbirliği yaparak çok boyutlu bir dengeleme sürecini ifade etmektedir. Bu yüzden her ülkenin kendi amaç ve hedeflerine göre stratejik kalıcılık noktası farklıdır. ABD'nin ise stratejik kalıcılığı Menbiç'tir. Menbiç sadece Suriye'nin sıradan bir bölgesi değil, Arap-İslam coğrafyasındaki politikaları şekillendiren önemli bir merkez üssüdür.

ABD'nin Çin'i, özelde Menbiç, genelde Arap-İslam coğrafyası üzerinden kontrol etmek istemesinin yegâne amacı ekonomi-politik sebeplerden kaynaklanmaktadır. Enerji ve jeopolitik faktörlerden dolayı ABD, bu bölgeyi kontrol ederek, enerji sevkiyatı ve güvenliğini yönetebilecek, bu vasıta ile dünyada petrol tüketiminde 2. sırada olan Çin'in ekonomisini şekillendirebilecektir. Aynı zamanda petrolün uluslararası pazarda fiyat kontrolünü sağlayarak, enerji ihracatçısı konumunda olan Rusya'yı enerji ithalatçısı olan Çin'le dengeleyecektir.

Oil consumption by country (% of worldwide consumption)

Tablo 3 : Ülkelere göre petrol tüketim oranları -2014 (%). Kaynak: oilandgasinfo.ca³⁰

Çin'in ise Arap -İslam coğrafyasına yoğunlaşma nedenlerinin ilki, devasa ekonomik kalkınma sonucu ortaya çıkan enerji kaynaklarına bağımlılık³¹ hali; ikincisi, dünyada bilinen petrol rezervinin % 65'inin Arap-İslam coğrafyasında olması; üçüncüsü, petrol ihtiyacının yarısını bu coğrafyadan karşılama durumu; dördüncüsü, kalkınmanın devamlılığı için istikrarlı, güvenilir ve ucuz hammadde temini hususunda bu bölge ülkeleri ile çalışabilir olması; beşincisi, küresel düzlemde petrol pazarlarına açılma, petrol sahalarına yerleşme stratejisi ve altıncısı, Çin ürünleri için Arap-İslam ülkelerinin yeni pazarlardan biri olarak görülmesidir.³²

Bu nedenlerden dolayı Çin 1980'den itibaren devam eden gelişimi ve kalkınması için bölgede petrol zengini olan Suudi Arabistan, İran, Umman ve Kuveyt gibi ülkelerle ikili ilişkiler kurmuştur. Bu ilişkileri yaratırken kulanmış olduğu kadim medeniyet vurgusu diplomasi atağı olarak nitelendirilmiştir. Tarih içerisinde bölgede gerek dış devletlerin müdahalesi gerekse de ülke-içi problemlerle ortaya çıkan istikrarsızlık,

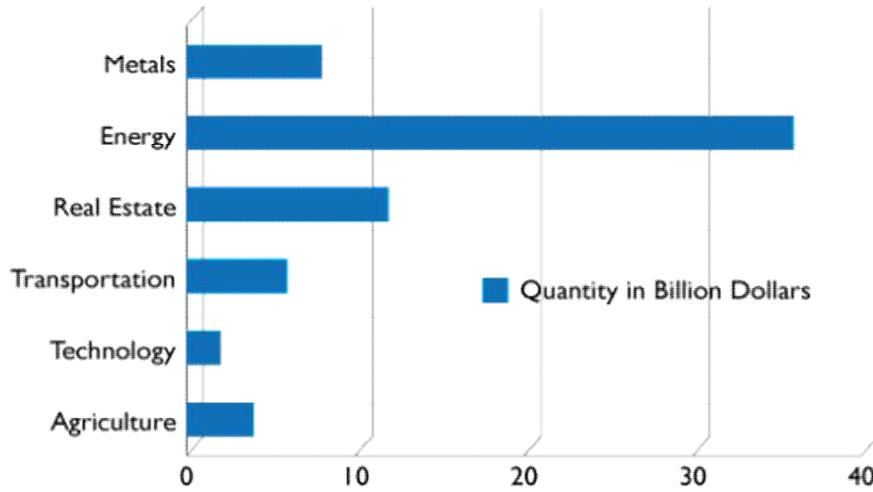
³⁰ <https://oilandgasinfo.ca/wp-content/uploads/2017/03/Oil-Consumption.png> (1 Nisan 2018)

³¹ Çin, 1993 yılında petrol ihracatçısı iken 1996 yılında ithalatçı olmuştur.

³² Yrd. Doç. Dr. İsmail Ermağan, Emin Üstünel, 'Çin'in Ortadoğu Politikaları', *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:37 Yıl: 2014/2, s.27.

sadece Çin'i değil bütün Asya-Pasifik bloğunu enerji güvenliği konusunda kaygılandırmakta ve bölgede bu blog tarafından çok daha fazla aktif bir politika izlenmesine yol açmaktadır.³³ Bu aktif politikalara örnek olarak başta 2001 yılındaki Küresel Hareket prensibi olmak üzere, 2005 yılındaki Ahenkli Dünya ve Genişletilmiş Komşuluk prensipleri ve 2011 yılındaki Beyaz Kitap ("White Paper") ile (Afrika-Çin, Latin Amerika-Çin gibi) Arap-Çin işbirliklerinin geliştirilmesi verilebilir.³⁴ Günümüzde Çin'in Arap-İslam bölgesi ile kurumsallaşmış ve çok taraflı ilişkilerinin en somut örneği, Çin-Arap İşbirliği Forumu'dur. 2004 yılında Mısır'ın başkenti Kahire'de ve Arap Birliği Genel Merkezi'nde ilk toplantısını yapan forum, ilişkilerin temel yapıtaşıdır. Burada Çinli yetkililer, 22 Arap Birliği üyesi ülkenin temsilcileri ile buluşmuştur. Çin, "çok kültürlü ahenkli bir dünya" yaklaşımı ile barış içinde kalkınmayı ve bu bağlamda gelişmekte olan ülkeler ile işbirlikleri geliştirmeyi önemli bulmaktadır. Bu anlaşmalar ve işbirlikleri sonucu Çin ve Arap-İslam coğrafyasındaki ülkeler arasındaki toplam ticaret hacmi 2010 yılında 100 milyar doları aşmış³⁵, böylece bu alanda ABD'yi geçerek bölgenin birinci ihralat kaynağı olmuştur. Üstelik bu karşılıklı ticaretin günden güne yükseldiği görülmektedir.

Figure 3: China Investments in the Middle East, 2005-2013

Source: Compiled and graphed from the source in Note 7; see <http://www.heritage.org/research/projects/china-global-investment-tracker-interactive-map>

Tablo 4: Sektörlere göre Çin'in Arap-İslam coğrafyasındaki yatırımları – Milyar Dolar, (2005-2013)

Pasifik bloğunun önemli aktörlerinden Çin ile Arap-İslam coğrafyası arasındaki artan bu ticaretin yanı sıra yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere enerji sevkiyatının ve

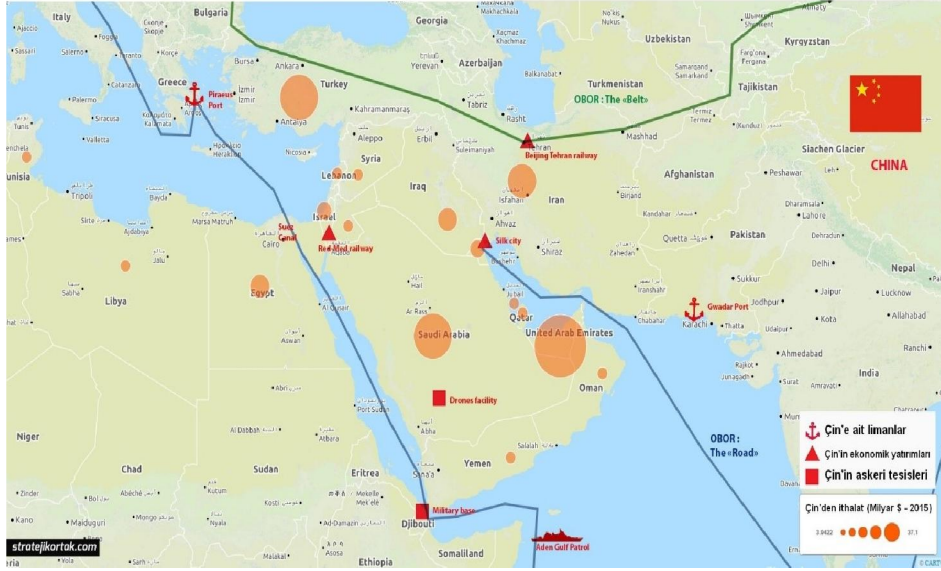
³³ Eyüp Ersoy, 'Çin Donanması Aden Körfezi'nde: Modern Çin Tarihinin İlk Deniz Aşırı Deniz Misyonu', ORSAM, <http://orsam.org.tr/orsam/DPAnaliz/12067?dil=tr> (29 Ocak 2009).

³⁴ Xiaodong Zhang, *China's Interests in the Middle East: Present and Future*, "Middle East Policy Council", Vol:6,Num:3, 1999, s.7.

³⁵ China and the Middle East: More Than Oil, The European Financial Review, <http://www.europeanfinancialreview.com/?p=355> (Erişim Tarihi 25 Nisan 2018)

bölgede Çinli inşaat şirketleri tarafından geliştirilen proje ve yatırımların sayısındaki artış, bu bölgenin güvenliği ve istikrarını sağlama ihtiyacı doğurarak Çin'in askeri varlığının genişlemesine neden olmuştur.

Çin'in Arap-İslam coğrafyasındaki varlığı (Nisan 2017)

Tablo 5: Çin'in Ekonomik ve Askeri Varlığı

Özellikle enerji ihtiyacının karşılandığı ve milyar dolarlık yatırımlara ev sahibi yapan S. Arabistan'daki askeri tesislerin varlığı, ekonomik gerekçelerle paralel bir şekilde konumlandırılmış olması, Çin'in Arap-İslam coğrafyasındaki politikaların ekonomi ve enerji eksenli olduğunun kanıtını sunmaktadır.

Ayrıca deniz yollarının güvenliği de Çin için büyük önem arz etmektedir. Stratejik deniz güzergahlarına kurmuş olduğu askeri tesislerin savunma boyutu da ekonomi-politik açıdan önemli görülmektedir. Güvenlik açısından ise Çin'i endişelendiren güzergâh Malakka Boğazı'dır. Geo-politik açıdan baktığımızda Malezya ve Endonezya arasında yer alan bu boğaz, oldukça ekonomik ve stratejik bir konumdadır. Bu nedenden ötürü de Çin için çok büyük önem arz etmektedir.³⁶

Çin başta olmak üzere Japonya ve Hindistan gibi Asya-Pasifik bölgesinin önde gelen devletlerini batıya bağlayan Malakka Boğazı, tek başına dünya deniz ticaretinde %25'lik gibi önemli bir hacime sahiptir.³⁷

Bununla birlikte bu su yolu, Batı'daki petrol üreticilerini Pasifik devletleriyle bağlayarak enerji sevkiyatında kilit bir rol üstlenmektedir. Zira Çin, Güney Kore ve

³⁶ Xiaobo Qu, Qiang Meng, *The Economic Importance of the Straits of Malacca and Singapore: An Extreme Scenario Analysis*, <https://core.ac.uk/download/pdf/143891295.pdf>, (Erişim Tarihi 25 Nisan 2018)

³⁷ The Strategic Importance of the Straits of Malacca, https://www.researchgate.net/publication/228121798_The_Strategic_Importance_of_the_Straits_of_Malacca, (Erişim Tarihi 26 Nisan 2018)

Japonya'nın Arap-İslam coğrafyasındaki petrol ticaretinde önemli bir pazar payı bulunmaktadır. Örneğin Çin'e giden petrolün yaklaşık %52'si önemli petrol ihracatçıları olan Suudi Arabistan, İran ve Kuveyt'ten gelmektedir.³⁸

İfade etmeye çalıştığımız nedenlerin sonucunu Çin'in Malakka Boğazı'nın güvende tutma isteğidir. Çin eski devlet başkanı Hu Jintao'nun "Malakka ikilemi" terimi ile yaptığı vurgu bu boğazın Çin açısından taşıdığı önemi kanıtlar niteliktedir.³⁹ Malakka İkilemi, kendisi için son derece önemli bir ulaşım yolu olan Malakka Boğazı üzerinde Çin'in yeterli etkiye sahip olmaması nedeniyle hassas bir durumda bulunması anlamına gelmektedir. Bu önemli deniz güzergahının ABD'nin egemenliğinde olması Çin'i oldukça fazla rahatsız etmektedir. ABD'nin Arap-İslam coğrafyasındaki stratejik yerlerde kalıcılık politikası izleyerek İran'ı kontrol etmesi, petrol tüketiminin çoğunu Malakka Boğazı aracılığıyla gerçekleştiren Asya-Pasifik bölgesinin de kontrolünü sağlamaktadır.

Bu bağlamda Çin, boğaza hakim olmak amacıyla bölgede askeri ve stratejik çalışmalarını arttırarak Hint Okyanusu'na kıyısı olan bölgelerde ekonomik amaçlı limanlar inşa etme sürecine başlamıştır. String of Pearls (İnci Dizisi) adı verilen bu eko-politik stratejide limanların, askeri üs olarak kullanılabilmesi de imkan dahilindedir.⁴⁰

ABD'nin Arap-İslam coğrafyasına uygulamış olduğu stratejik kalıcılık politikasının tehditlerine karşı Çin, stratejik ortağı ve Asya-Pasifik bloğunun bir diğer gücü Rusya'yla ortak hareket etmek istemektedir. ABD tarafından Güney Çin Denizi'nde sıkıştırılan ve bölgedeki diğer müttefik devletler tarafından çevrelenen Çin, Rusya'nın desteğinin alınması gerektiğinin farkındadır. Bu yüzden Çin, Menbiç'te uygulanan stratejik kalıcılık politikasına karşı Rusya ve İran'a destek vererek bölgede aktif bir dış politika izlemektedir.⁴¹ Ancak uygulanan aktif bir dış politikanın tek parametresi bölgede yaşanan bu gelişmeler değildir. Çin, sınırlarının ötesinde yeni yatırım ve ticari olanaklar aramaktadır ve Bir Kuşak Bir Yol (OBOR)⁴² Girişimi vasıtasıyla ticari ilişkiler çerçevesinde Asya'yı, Arap-İslam coğrafyasına, Afrika'yı ve Avrupa'yı birbirine bağlamayı amaçlamaktadır.

³⁸ The Strait of Malacca as one of the most important geopolitical regions for the People's Republic of China,

[https://www.academia.edu/1931497/The Strait of Malacca as one of the most important geopolitical regions for the People s Republic of China](https://www.academia.edu/1931497/The_Strait_of_Malacca_as_one_of_the_most_important_geopolitical_regions_for_the_People_s_Republic_of_China), (Erişim Tarihi 26 Nisan 2018)

³⁹ Ian Storey, "China's Mallacca Dilemma", China Brief 6(8), Nisan 2006.

⁴⁰ China's 'String of Pearls' in the Indian Ocean and Its Security Implications, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09700160801886314?journalCode=rsan20>, (Erişim Tarihi 26 Nisan 2018)

⁴¹ Russia and China Provide Cover for Assad's Syria,

<https://www.brookings.edu/opinions/russia-and-china-provide-cover-for-assads-syria/>, (Erişim Tarihi 27 Nisan 2018)

⁴² One Belt and One Road: Connecting China and the world,

<https://www.mckinsey.com/industries/capital-projects-and-infrastructure/our-insights/one-belt-and-one-road-connecting-china-and-the-world>, (Erişim Tarihi 29 Nisan 2018)

Tablo 6: İran'dan geçen İpek Yolu, enerji ve taşıma yolları ile protesto eylemlerinin bulunduğu harita.⁴³

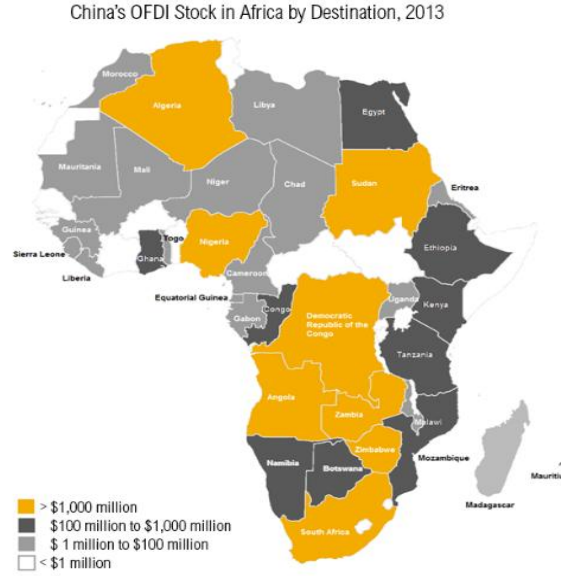
Arap-İslam coğrafyasında devam eden çatışmalar, özellikle bölgede önemli bir stratejik noktada bulunan İran'da yakın zamanda meydana gelen ciddi protesto hareketleri bu projenin olumsuz etkilenme ihtimallerini ve risklerini ortaya çıkarmaktadır. Suriye denklemi Rusya ile birlikte önemli bir aktör olarak ortaya çıkan İran, en önemli enerji ihracatçısı konumunda olup Çin'in önemli yatırımlarını da ev sahipliği yapmaktadır. Bu yüzden bölgede istikrar ve güvenin sağlanması Çin için son derece önemli bir konudur.

1.3 Asya-Pasifik Bloğunun Suriye'deki Pozisyonu

Suriye İç Savaşının tarihine bakacak olursak eğer, Çin dış politikası için bir öncelik ve eğilim gösterilecek bir konu olarak görülmemiştir. Coğrafi sebeplerin varlığı, Çin'i mülteci sorununun doğrudan ilgilendirmeyişi; Rusya'nın olduğu gibi Çin'in Suriye'de askeri üslere sahip olmaması; Suriye'nin Çin açısından petrol satıcısı ülke konumunda olmaması gibi sebepler Çin'in, Arap-İslam coğrafyası politikasına rağmen, Suriye Krizi'ne bitaraf olmasına ortam sağlamıştır. Bu durum, Çin'in Suriye'de daha az aktif politikalar izlemesini sağlamıştır.⁴⁴

⁴³ Iran's Railway Ambitions, <https://reconnectingasia.csis.org/analysis/entries/irans-railway-ambitions/>, (Erişim Tarihi 27 Nisan 2018)

⁴⁴ Dr. Özlem Zerrin Keyvan, 'Çin'in Suriye Politikası:', ANKASAM, 10 Şubat 2017, <https://ankasam.org/cinin-suriye-politikasi/>, (Erişim Tarihi 1 Nisan 2018)

Tablo 7: Çin'in Afrika kıtasındaki yatırımları (2013)⁴⁵

Ancak Libya savaşında Çin'in tepkisi bu duruma tezatlık teşkil etmekteydi. Libya iç savaşının Çin için önemli boyutu, birincisi üst seviyede yatırımların bulunması ve Libya'nın oldukça fazla Çin nüfusuna ev sahipliği yapıyor olmasıydı. Ayrıca Libya'nın bölgede çok önemli yatırımlara sahip olan Mısır ve Cezayir'e komşu konumunda bulunması bu tepkinin nedenini daha da iyi açıklayabiliyordu. Çin yatırımları çıkan iç savaştan sonra büyük bir zarar görmüş ve Çin'in dikkatini belli bir süre Libya'ya vermesine neden olmuştur.

Çin, Suriye konusunda stratejik ortağı olan Rusya ile birlikte hareket ettiğini ifade etse de doğrudan bir askeri müdahaleye karşıdır. Suriye İç Savaşı'nın başlangıcından beri Çin, istikrarın gerekliliğini ve taraflar arasındaki siyasi görüşmelerin tercih edilebilir olduğunu vurgulamıştır. Çin, uluslararası toplumun egemen devletlerine karşı askeri müdahaleler ile yeni rejimler kurulmasına ve bunun dayatılmasına karşıdır. Çin için, Esad Hükümeti meşru bir otoritedir ve Suriye'deki kriz Suriye'nin iç meselesi olarak kabul edilmelidir.⁴⁶

Suriye sorunu, bu sorunun sahipleri tarafından, siyasi araçla çözülmelidir. Herhangi bir devletin Suriye'nin meşru hükümetini askeri güç kullanarak devirmesi, Çin için kabul edilebilir bir durum değildir. Libya'ya ABD öncülüğünde yapılan askeri müdahale, Suriye'de batılı güçlere karşı güven krizine yol açmış, Çin 2011 yılından beri 5 kez Suriye ile ilgili BM kararını veto ederek kararlı olduğu mesajını ABD'ye vermiştir.⁴⁷

⁴⁵ China Invested \$10 billion In Egypt In 2016, Here's What's In Store For The Future, <https://frontera.net/news/mena/china-invested-10-billion-in-egypt-in-2016-heres-whats-in-store-for-the-future/>, (Erişim Tarihi 25 Nisan 2018)

⁴⁶ Zerrin Keyvan Özlem, Age.

⁴⁷ The New York Times, *Russia and China Block U.N. Action on Crisis in Syria*, <https://www.nytimes.com/2012/02/05/world/middleeast/syria-homs-death-toll-said-to-rise.html>, (Erişim Tarihi 5 Mayıs 2018)

Çin'in İran ve Suudi Arabistan ile olan yakın ilişkileri, Arap-İslam coğrafyasındaki politikayı ve özelde Suriye politikasını şekillendirmiştir.⁴⁸ Çin, İran'ın Şanghay İşbirliği Örgütü üyelik beklentisine destek vermektedir. İran ile birlikte Suriye'ye askeri müdahaleyi reddetmiş olsa bile, dolaylı olarak Esad yanlısı duruşu Çin'in İran ile bağlarını geliştirmiştir. Suudi Arabistan ile Çin arasındaki ilişkiler de ekonomik boyut taşımaktadır. Çin'in askeri müdahaleye karşı sert duruşu, Suudi Arabistan ile olan ticari ortaklığının etkisini güçlendirmektedir.

Enerjinin güvenli endişesi, yani bir nevi Arap-İslam coğrafyasındaki güvenlik kaygısı Çin'in bu coğrafyadaki olaylara ilgisiz kalmasını engellemektedir. Zengin petrol kaynakları, Çin ekonomisini ayakta tutan kolondur. Suriye'nin en büyük petrol üreticisi olan El Fırat Petrol Şirketi'nde⁴⁹ (Al Furat Petroleum Company), Çin Ulusal Petrol Şirketi'nin (CNPC) hisseleri bulunmaktadır.

2. Suriye, Asya-Pasifik ve Kalıcı Strateji

2.1 Asya Pasifik Ekseninde ABD'nin Suriye'deki Küresel Hegemonya Mücadelesi

Suriye Savaşı; Arap Baharı'nın son halkası ya da 2. Dünya Savaşı sonrasında küresel güçlerin çatışma alanı olarak adlandıracağı bir coğrafyanın, öngörülemez denklemler bütünü'nün adı olarak post modern siyaset kuramları arasında yerini almıştır. Modern Uluslararası İlişkiler teorileri bağlamında; Hegomonik güçlerin başta ekonomik ve siyasi paradigmalarına uygun olarak ortaya koyduğu *idealist ve realist* çıkarımlar; Arap-İslam coğrafyasında 11 Eylül sonrası pek de kanıtlanabilir ölçüde olmamıştır. Irak işgalini gerekli olduğunu ve bunu da bir sebebe bağlayarak ortaya atılan (El Kaide/Saddam Hüseyin'in Nükleer silahları olduğu) G. Bush'un *ön alma (pre-emption) doktrini*, ABD çıkarları açısından önemli görünmüş ve Irak işgal edilmeye başlanmıştı. Bu işgalin sonrasında ortaya çıkan siyasal ve toplumsal sorunlar; ABD'nin dış politikasında ortaya koyduğu beceriksizliği, belirli bir doktrinden yola çıkarak programlamış ve sonunda başarısız olmuştu. Suriye'de ise ABD'nin ortaya koyduğu *iyimser ve idealist* bakış açısı; Suriye rejiminin katliamlarını, insan hakları ihlallerini, rejiminin anti demokratik ve mezhepçi politikalarını göz önüne serip, savaş ortamına bulaşmadan Beşşar Esad'ın devrilmesi temennisiyle oluşturulduğu söylenebilir. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Türkiye'nin de önemsendiği Suriye'de oluşan Silahlı Muhalif gruplara destek çağrısında bulunup, Suriye bunalımını BM Genel Kurulu'na taşımıştı.⁵⁰ BM Genel Kurulu, Suriye yönetiminin yaygın ve sistematik insan hakları ihlallerini sürdürmesi nedeni ile 16 Şubat 2012 tarihli kararı kabul etti ve ezici çoğunlukla Suriye'yi kınadı. Kurulda yapılan oylama sonucu 137 ülke kararın lehinde oy kullanırken, *Rusya ve Çin* karşıt kullanmış ve Esad rejiminin yanında yer almıştır. BM ve Sivil Toplum Kuruluşları Suriye'de yaşayan bu insanlık/çıkar sorununun çözümü için yeterli dinamiği göstermemesi sebebiyle, ABD'nin bölge denklemlerini göze alarak yeni bir strateji(!) ortaya koyması gerekiyordu. Hedef; Işid olgusunun varlığı üzerinden kendine görev

⁴⁸ Zerrin Keyvan Özlem, Age.

⁴⁹ Resmi web adresi: http://www.afpc.sy/Default_e.aspx (Erişim Tarihi 5 Mayıs 2018)

⁵⁰ http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-abd-disisleri-bakani-hillary-clinton-ile-ortak-basin-toplantisi.tr.mfa, erişim tarihi 05 Nisan 2018.

çıkarma ve hegomonik dış politika hamlesinde bulunarak, yeni bir Süper Güç söylemini ortaya atmaktı. Fakat bu süreci işletmek; Irak işgali sonrası Arap-İslam coğrafyasında at koşturmak eskisi kadar kolay değildi. Rusya, Çin ve İran'dan oluşan blok, ABD'nin Suriye üzerinden güç gösterisine izin vermemiş, Beşşar Esad rejimini destekleyerek bölgede söz sahibi kendilerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu gelişmeler; ABD'nin siyasal ya da petro-dolar kazanımları açısından bölgesel planlamasını yeniden gözden geçirmesine sebebiyet vermiş, Türkiye ile ortaklıklarını bitirecek seviyeye getiren ve Türkiye'nin ikazlarına rağmen; Pkk'nun Suriye yapılanması Ypg-Sdg örgütlerini desteklemeyi temel siyaset angajmanına alarak, bölgede geçici değil kalıcı bir politika beslediğini ortaya koymuştur. Biz de bu planlamayı, uluslararası ilişkiler jargonuna uygun olarak, **Stratejik Kalıcılık** olarak izah etmeye çalışıp, bölge dinamiklerini ABD ve Asya-Pasifik bloğu karşısında açıklamaya gayret edeceğiz.

2.2 ABD'nin Suriye Politikasında Güvenlik Kavramları ve Stratejileri

Kissenger'a göre XX. yüzyılda, uluslararası ilişkileri hiçbir ülke, Birleşik Devletler kadar kesin, fakat aynı zamanda kararsız bir şekilde etkilememiştir. Hiçbir toplum, onun kadar başka devletlerin içişlerine karışmama ilkesinde ısrarlı ve kendi değerlerinin dünyaca uygulanması düşüncesinde bu kadar ateşli olmamıştır.⁵¹ Birleşik Devletleri'n dış politikada etkin ve söz sahibi olması; *Uluslararası İlişkiler Disiplini* açısından birçok kavram akademik dünya tarafından açıklanmış ve bu kavramlar ABD'nin *Çevreleme Politikaları*, *Eisenhower*, *Truman ve Marshall Doktrinleri* gibi uygulamalarla temellendirilmiştir. Bush ve Obama'nın uygulamayı düşündükleri politikalar, 11 Eylül ve Arap Baharı hareketleriyle pragmatist sonuçlar hedefinden çok uzak sonuçlar doğurmuştur. Birleşik Devletleri'n edimlerini korumak adına yeni bir fikir veya uygulama geliştirme hedefiyle politik hamleler yapılması uygun görülerek, Suriye'deki bozulmuş siyasal ortamı lehine geliştirme çabalarını ortaya koymuştur. Zira Arap-İslam coğrafyası; Birleşik Devletleri'n gelişen Asya-Pasifik bloğuna karşı oluşturacağı hamlelerin başında gelmektedir.

Arap- İslam coğrafyası açısından 2011 Mart itibariyle Suriye'de Arap Baharı'nın etkileri sivil protestolarla başlamış, mezhepçi Baas partisi uzantısı Beşşar Esad; bu gösterilere silahla karşılık vermiş ve Suriye'de muhalif bir hareketin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Silahlı müdahale beraberinde; silahlı karşılık bulmuş ve ülke içinde çatışma alanları oluşmuştur. Ülke içerisinde Sünni kesimin Hama Katliamını gerçekleştiren Hafız Esad karşısında gösterdiği tepkinin daha fazlası, Beşşar Esad'a karşı oluşmuş, silahlanan halk yeni bir siyasi olgunun fitilini ateşlemiştir. Esad ordusundan ayrılan generallerin oluşturduğu *Özgür Suriye Ordusu*, İhvan eksenli oluşmuş cemaatlerin silahlanarak ortaya çıkardığı gruplar ve *Küresel İslami Silahlı Mücadele'nin* ana fraksiyonları olan mücahitlerin mukavemeti sonrasında toprak bütünlüğünü kaybeden Rejimim imdadına, blok olarak İran-Rusya-Çin destek çıkmış ve Rejimin düşmesini engelleyerek, bugünkü siyasal durumu doğurmuştur. Burada Suriye'de yaşanan gelişmeleri anlatmayacağımızı belirterek, bölgede nüfus elde etmek isteyen ülkelerin pozisyonlarının belirtilmesi açısından, tarihi sürecin özetle sunulması gerektiği düşüncesinde olduğumuzu belirtmek isteriz.

⁵¹ H. Kissinger, *Diplomasi*, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2002: 9-10.

Irak işgali sonrasında bölge petrol yataklarını genel olarak ekonomik sömürü bölgesini İranla paylaşan ABD; Suriye'de yaşanan kargaşayı kendi çıkarlarına ters düşmesi açısından önemli gördüğü düşünüldüğünde, bölgenin siyasal dönüşümünü de takip etmek zorundaydı. Işid'in Irak'da gösterdiği direniş ve toprak kazanma salvosu, Suriye sınırına kadar gelip, Rakka, Deyr'zor gibi kentleri ele geçirmesi; ABD, Körfez ülkeleri ve Batı'nın koalisyon oluşturarak Işid'e karşı pozisyon almasına sebebiyet vermiş, Rusya-İran-Çin kendi yöntemleriyle Işid'e karşı mücadeleye geçmişlerdir. Tam da burada ABD'nin güvenlik stratejilerinin ne olacağı ve Suriye'de hangi amaçla yer alacağı sorunsalını ortaya çıkarmıştır. ABD'nin Bush döneminde ana stratejik metodu '*Küresel Terör'ün varlığının tespit edilmesi, tespit edilen tehlikenin silahlı güç ile ortadan kaldırılması, bölgede diktatörlük rejimlerin ortadan kaldırılması/ hafifletilerek demokratik rejimlerin aktif hale getirilmesi* olarak özetlenebilir.⁵² Bu planlama Obama döneminde daha '*barışçıl*' bir siyasete dönüşerek, soft power müdahalelere uygun hareket edilmesi üzerine kurulmuştur. Obama yönetimi; Suriye'nin ABD için tehditkâr bir devlet olduğunu ifade eden İsrail yanlısı siyasetçilere rağmen Arap-İslam coğrafyasında siyasi barışı, Beyaz Saray'ın Orta Doğu özel temsilcisi olarak atanan **George Mitchell** bölgeye yönelik yoğun diplomatik ziyaretler gerçekleştirerek başarmayı hedeflemiştir.

Hasan Basri Yalçın; Obama döneminin güvenlik stratejisinin geniş olduğunu belirterek: '*Güvenliği, sadece terörle mücadele ya da konvansiyonel savaş kriterlerine indirmek yeterli değildir, bunun yerine hem bölgenin güvenlik hem de ekonomik meselelerini hem de liberal değerlerini uluslararası düzenin güvenliği açısından bir bütün olarak görmek gerekir. Çünkü ABD güvenliğini ekonomik kapasiteden itibaren kurmaktadır. Buna göre; ABD güvende olmak için dünyada ki liderlik eden tek süper güç pozisyonu sürdürmelidir fakat bu pozisyonu sürdürmek için ekonomik kapasite inşası şarttır.*'⁵³ çıkarımını yaparak; yadsınamaz bir gerçeği ortaya koymuştur. Ekonomik ve güvenlik çıkarları; Suriye'de de ABD ve karşıtları arasında sorun olmaya devam ettiği görülmektedir. Siyasi açıdan bu karşıt pozisyonlar, ekonomik açıdan da paralel olduğunu söylemek doğru değildir ya da tam manasıyla ekonomik hedefli olmamıştır. Asya-Pasifik bölgesinin dinamosu olarak gördüğümüz Çin'in; Şanghay borsasındaki ani düşüş ve Çin para birimi RMB'nin (Ren-minbi) devalüe edilmesi, ekonomik ilişkileri de bıçak sırtına taşımıştır. Diğer yandan Rusya ve Çin arasındaki ilişkiler ise tam tersi bir şekilde, enerji iş birliklerinden ŞİÖ' ye (Şanghay İşbirliği Örgütü), Çin'in İpek Yolu Projesi'nden Ortadoğu politikalarına neredeyse tam anlamı ile uyumlu bir dönemden geçmektedir. Küresel politikada çok kutuplu olmayı destekleyen Çin için Rusya desteği de kalıcı bir destek olarak görülmesi uluslararası ilişkiler açısından keskin bir tanımlamadır. Çin için Suriye'deki savaş, açıkça Rusya ve ABD arasındaki bir satranç mücadelesine dönmüştür. Çin'e göre Ukrayna'dan sonuç alan Putin, benzer bir müdahaleyi de Suriye üzerinden yapmaktadır. Başka bir açıdan değerlendirildiğinde, Çin tarafından

⁵² Oğuzhan Ergün, *AMÜ- SBE*, Cilt 5, sayı 1, s.214.

⁵³ Hasan B.Y., *Ulusal Güvenlik Stratejisi: Abd-Fransa-İngiltere-Çin-Rusya*, 1. Basım, İstanbul: SETA Vakfı Yayınları,2017, s.256.

Rus müdahalesinin uluslararası hukuka uygun niteliği ön plana çıkarılarak, ABD'nin bölgedeki varlığı dolaylı olarak gayrimeşru ilan edilmektedir. Muhtemelen Rusya ve ABD arasındaki diğer krizleri de düşünen Çin, Suriye konusunda meşruiyet arayışına devam edecektir.⁵⁴

2.3 Stratejik Kalıcılık ve ABD

2.3.1 Kalıcılık, Disiplin ve Kavramsal Ölçüt

Stratejik Kalıcılık; tanımını özgün ve yeni bir bakış açısı bağlamında ilk olduğu söylemek zor ve iddialı bir ifade olabilir ayrıca benzer tanımlamaların ya da görüşlerin var olduğunu belirtmemiz gerekir. *Stratejik Kalıcılık;* kelime öbeği bağlamında şirketlerin, kurumların planlarının *kalıcılığı* hedeflediği piyasa rekabet koşullarını, kar/zarar oranlarının değerlendirilmesi⁵⁵ başlıkları altında açıklanmış ve ekonomi-politik dışı bazı tanımlamalarla izah edilmiştir. Bizim tanımlamaya çalıştığımız yeni *Stratejik Kalıcılık;* uluslararası ilişkiler disiplini açısından henüz bir tanımlamaya dahil edilmemiştir. Literatüre katkı sağlayacağını düşündüğümüz ve var olan uluslararası ilişkiler disiplini kuramları tarafından nicel/nitel bağlamda açıklanmamış bu kavram, sadece Birleşik Devletlerin değil, diğer bütün *Siyasal Yapıların/Devletleri'n* politikaları açısından da önem arz ettiğini düşündürmektedir. Fakat makalenin bütünlüğü açısından burada sadece Abd'nin politikaları üzerinden kavramı tanımlamaya çalışacağız.

Uluslararası İlişkiler, Politik Ekonomi, Ekonomi gibi sosyal bilimler disiplinleri, birbirlerini etkileyerek yeni bir bilim dalını ortaya çıkarmıştır.⁵⁶ Bu kavramın tanımı açısından yapılan ilk çalışma 1970 tarihli *Susan Strange* tarafından yazılan *"International Economics and International Relations: A Case of Mutual Neglect"* başlıklı çalışmadır. Bu çalışmada *Strange*, uluslararası ekonomik ve siyasi sistemin kapsamlı bir dönüşümden geçtiğini ortaya atarak, uluslararası ilişkiler uzmanlarının ekonomik dengeleri, ekonomistlerin de siyasi faktörleri dikkate almayarak hata yaptıklarını belirtmiştir. **Strange'in** makalesinin başlığında da dikkat çektiği üzere, karşılıklı ihmalin sonucu olarak ortaya çıkan ekonomi ve politikanın ayrılığını bitirmek gerektiğini vurgulamıştır. *Keohane ve Nye'nin* 1972 tarihli, *"Transnational Relations and World Politics"* isimli çalışmada, gelişen ticaret, finans ve iletişim arasındaki ilişkilere hayat veren uluslararası örgütler ve çok-uluslu şirketler gibi devletlerin dışındaki aktörlerin, uluslararası siyasetin *"Karmaşık Karşılıklı Bağımlılık"* içerisinde hareket ettiği bir ortamı doğurduğu ortaya konmuştur.

İç içe geçmiş bu kavramlar, aşağıda belirtilen Tablo'da siyasi ve ekonomik disiplinler açısından değerlendirilmiş, birtakım açıklamalarla bilimsel normlara dönüştürülmüş ve bu normlar bilimsel açıdan kabul görmüştür.

⁵⁴ Kadir Temiz, *Orsam*, Kasım-Aralık 201, Cilt 7, sayı 71.

⁵⁵ https://mpr.ub.uni-muenchen.de/63409/1/MPRA_paper_63409.pdf, (Erişim Tarihi 9 Nisan 2018)

⁵⁶ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/89277>, (Erişim Tarihi 15 Mart 2018)

Teori	Dünya Ekonomisinin Açıklaması	Ana aktörler	İtici güç	Düzen Şartları
LİBERAL	Kusursuz bir küresel Pazar	Devletler ve Ekonomik aktörler	Serbest ticaret ve sermayenin serbest dolaşımı	Rekabette "Görünmez El" (devletin)
MERKANTİLİST	Devletlerin Rekabet Alanı	Devletler	Devlet Zenginliğini Maksimize etmek ve diğer devletlerden bağımsız olmak	Güç dengesi ya da hegemonya
MARKSİST	Kapitalist Rekabet Alanı	Sınıflar (kapitalist ve işçiler) ve Sosyal gruplar	Çıkar arayışı ve devam eden sınıflar arası çatışma	Anti-kapitalistlerin düzene boyun eğmesi

Tablo 8: Kaynak; The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations, Oxford University Press, 2001, p.287.

Yeni bir tanımlamaya dahil etmek istediğimiz *Stratejik Kalkılık* kavramı; bu disiplinler açısından herhangi bir açıklamanın içeriğine uymamaktadır ya da böyle bir kavrama uygun var olan bir *Teori* gözlemlenmemiştir. Örneklem açısından *Liberalizm*; kavramsal açıdan ne zaman ortaya çıktığı dair kesin değildir,⁵⁷ fakat düşüncenin yapısı itibarıyla 1920-1930 yıllarında *İdealizm* düşüncesi etkisinde olduğu söylenebilir. Hatta Soğuk Savaş dönemi başlangıcından 1960'lara kadar etkisi devam etmiştir.⁵⁸ Liberalizm; 1980'li yıllarda uluslararası örgütlerin varlığı, devletler arası ilişkiler ve ekonominin devinimler geçirmesi sonrasında, kavramsal açıklamasının yetersiz görülmesiyle, birçok kavramın doğuşuna zemin hazırlamıştır. *Sistematik, Sosyolojik, Cumhuriyetçi Liberalizm* gibi...⁵⁹ Kavramların inşa sürecinde yaşanan politik kargaşalar, toplumsal mücadeleler; verimliliğin epistemolojik bir beklentisi durumunda belirginleşmektedir. Bu da bir kavramın ihtiyaçlara *karşılık* vermesiyle ölçülebilir. *Kalkılık; Ekonomi-Politik* 'in post modern kuramların ortaya attığı düşünsel literatüre katkı sağlamakla beraber, yeni bir tanımlama da getirmektedir. Son dönem yapılan uluslararası çalışmalarda *hâkim* metotlar incelendiğinde açıklamaya çalıştığımız yeni tanım; geleneksel ve modern siyasal düşüncelerin ışığında, disiplinlerin kavramı açıklamada ki eksikliğini de gideren tanımlamalarla kurgulanmış ve geliştirilme hedefine koyulmuştur.

Hülasa, soyut düşünsel teorilerin nitel verilerinin bulunmaması sebebiyle, kavramlaştırdığımız düşüncenin verileri ve analizleri, Ekonomi-Politik disiplininin

⁵⁷ Kardeş Ş., Balcı A., *Uluslararası İlişkilere Giriş*, 5. Basım, İstanbul: Küre, s.149.

⁵⁸ A.g.e. s. 149.

⁵⁹ A.g.e. s.150-161

ortaya koyduğu nesnel ölçütlerin irdelenmesi, kaynakların toplanması ve *vaka'nın temele* oturtularak *açıklayıcı* bilgiler ile donatılmasıyla *biçimlendirilmiş ve değerlendirilmiştir*. Kurucu Teori'nin temelinde yatan 'bu şey nasıl kuruldu'⁶⁰ sorusunun cevabına bakarak; kavramın 'fikhi ontolojisi' omurgalaştırılmıştır.

ABD'nin; Irak işgali sonrası Afganistan'da üslenmesi ve Doğu Ülkelerine karşı ortaya koyacağı uluslararası ilişkiler tavrı anlamak adına önemli görülse de dikkat edilmesi gerekenin sadece bu olmadığı görüşündeyiz. SSCB'nin Afganistan'da Mücahitler tarafından hezimete uğratılmasının ve çökmesinde ABD'nin etkisinin yadsınamayacağı bilinmektedir. Fakat Afganistan siyasetinde yaşanan siyasi güç boşluğu sonrasında ortaya çıkan Taliban unsurunu göz ardı etmek, 34 milyon nüfusun yaşadığı ve yüzölçümü 652.864 km² olan bir ülkenin rakamlar farklı olsa da yarısından fazlasını kontrol eden gücü objektiflik açısından değerlendirmek anlamlı olacaktır.

Tablo 9: Taliban'ın Etki Alanı

ABD'nin bu kalıcılık stratejisini, 2. Dünya savaşı sonrası bölgesel güç olma yolunda aldığı tüm tedbirlerden sonra oluştuğunu belirtmek gerekirse; Arap-İslam coğrafyasında ki geçmiş siyasi manevralarını izah etmenin faydalı olacağını düşünerek, birkaç başlıkta açıklamak istiyoruz;

1. 2. Dünya savaşı sonrası Süper Güç olma hedefinde ki ABD'nin; Soğuk Savaşın getirdiği algılama sonucu, **Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği**'nin bölgeye inmesini önlemek istemesi sonrasında Çevreyici Politika, (Truman Doktrini)
2. 1947 İsrail'in kurulması sonrasında İsrail güvenliğinin sağlanması, 1952 'de Mısır'da başa geçen Cemal Abdunasır'ın milliyetçi ve tehditkâr tutumu (Süveyş Kanalı Krizi) ortadan kaldırmak adına Arap-İslam coğrafyasında ki ulusal yapılara ekonomik yardımları ve gerektiğinde askeri müdahaleyi uygun gören Eisenhower Doktrini,

⁶⁰ T. Dunne, M. Kurkı, S. Smith, Uluslararası İlişkiler Teorileri- Disiplin ve Çeşitlilik, Sakarya Ü.Y. s. 29.

3. 1979'da İran Devrimin Arap-İslam coğrafyasında oluşturduğu müspet etki, bu tarihten sonra bölgesel çatışmalara ABD'nin doğrudan askeri müdahalelerde bulunmayacağını ve yerine askeri ve ekonomik yardımla yetineceği düşüncesiyle Nixon Doktrini⁶¹.

Bu politik hamleleri daha basit ve öz ifadeyle;

- Bölge'de İsrail'in Devleti'nin sorunsuz dış politika etkisi,
- Kitle imha silahlarının dağıtımını engellemek,
- Enerji akışının Avrupa'ya sağlıklı aktarılması,
- İslami Silahlı Mücadeleye karşı güç oluşturmak, (El Kaide, Taliban)
- Bölgede herhangi salt bir egemenin var olmasını engellemek olarak açıklamak mümkündür.⁶²

Trump Dönemi dış politikası ABD'nin daha saldırgan ve Bush Dönemi tarzı bir hareket benimsediğini görmek mümkün olduğu gibi, büyük maliyetli askeri hamlelerin gerekliliği göz önünde bulundurularak, ivedi kararlar almada sakin davrandığı düşünülebilir. **Suriye savaşı**; **Obama'nın** müdahalesizlik ve liberal politikalarla ilerlemesi, Asya-Pasifik bloğunun bölgede aktif hale gelmesini sağlamıştır.⁶³ ABD; *kalıcı stratejik hamleyle*, yakın dönem tarihine kadar bölgede istediği siyasal ortamdan uzaklaşma korkusunu yenebilmeyi hedeflemiştir. Kalıcılık için seçtiği yeni hamlesi de Irak ve Suriye'nin kuzeyinde İşid'e karşı oluşturulan askeri hamlede işine yarayan Pkk'nın Suriye yapılanması olan PKK/YPG/YPJ/YRK/SDG'yi silahlandırmak olarak belirlemiştir. Genel olarak Suriye Demokratik Güçleri olarak ifade edilen bu terör örgütünü genel çerçevesini çizip, ABD açısından hangi pozisyonda hareket ettiğini *kalıcılık* perspektifinde incelemeye çalışacağız.

2.4 Stratejik Kalıcılık Öngörüsü ve Menbiç

Washington yönetimi, bölge sorunlarına doğrudan müdahil olmadan bölgeyi şekillendirme stratejisi kapsamında, Suriye' deki krizin yönetimi konusunda müttefiklerini teşvik etme ve ülkedeki yerel unsurları kendi politikası doğrultusunda kullanma yoluna gitmiştir. Dolayısıyla, Abd'nin Suriye' deki askeri varlığı, vekalet savaşı aktörlüğü şeklindedir.⁶⁴

ABD, Suriye politikasını belirlerken üstüne durduğu tek siyasi delil, terör ve terör unsurlarının yoğun olduğu, İşid ve El Kaide eksenli İslami nitelikli yapılara karşı silahlı mukavemet göstermek ve bölge siyasal yapısının güç boşluğunu dolduracak

⁶¹ Tayyar Arı, *Irak, İran, Abd ve Petrol*, 2. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları,2003, s.436.

⁶² Graham Fuller, *Siyasal İslam'ın Geleceği*, s. 76.

⁶³

<http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/10972/493026.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, erişim tarihi 06.08.2018

⁶⁴ Ufuk Cerrah, *ABD'nin Suriye Politikası*. (Editör: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Zafer Yıldırım) *Uluslararası Politikada Suriye Krizi*. İstanbul: Beta Yayınları, 319-333.

yerel aktörlerle demokratik rejimler oluşturmak olarak tanımlayabiliriz.⁶⁵ Bu tanımlamanın, ABD'nin dış politikasında Bush dönemini hatırlattığını söylemek yanlış olmaz. Fakat Trump dönemi dış politikada daha saldırgan bir tutum sergileyen ABD, Suriye'de İŞİD'e karşı oluşturulan ABD, Körfez ve Batı birleşimi koalisyon unsurlarıyla hakimiyet sağlamış, bölgenin söz sahibinin kendileri olduğunu göstermeye çalışmıştır. Irak'ta, İran ile iş birliği yapıp mezhep politikalarını Irak'ın her bölgesine işleme hedefinde olan -bir bakıma Sünni eksenli İŞİD yapısının oluşmasına ortam oluşturmuş- mezhepçi Şii politikaları benimseyen ve İran güdümünde kararlarıyla ünlü Nur El Maliki'nin seçilmesine destek vererek, bölge kontrolünü sağlayarak kalıcılık belirtileri göstermiştir. Hatta Irak bölgesinde Abd karşıtı silahlanmaya girişen İran'ın Şii'lik perspektifini Irak topraklarında yayma hedefiyle finanse ettiği Ayetullah Sistani ve öğrencisi Mukteda El Sadr'a bağlı Mehdi Ordusu⁶⁶ milislerine barış yapmaları ve ellerindeki silahları ABD'ye teslim etmeleri karşılığında 1.2 milyon dolar, etkin oldukları şehirlerin yeniden yapılanma fonu karşılığında düzenlenmesi için ise 330 milyon dolar ödeme yapmıştır.⁶⁷ Irak'taki kalıcılık düşüncesini İran ve Milisleri üzerinden planlayan ABD, bu planın başarısızlıkla sonuçlanması, Irak'ın bölgesel sorunlarının hala çözülememesi üzerine, kendisine ekonomi- politik eksenli yeni bir partner arama gereği duymuştur.

ABD, İŞİD'in Suriye topraklarında ilerleme kaydetmesiyle, Esed rejimini ayakta tutacak adımlar atması şaşkıncı görünse de asıl amaç yeni yöresel partnerini desteklemek adına ilk adımını atıyordu. Ayn el Arap kuşatması sırasında PKK'nın Suriye örgütlenmesi olan PYD/YPG'yi (*Partiya Yekîtiya Demokrat-Demokratik Birlik Partisi*) İŞİD'e karşı kullanarak, Suriye'de izleyeceği **Stratejik Kalıcılık** politikasını yerleştirdi. Başkan Obama'nın talimatıyla ABD ordusuna bağlı özel kuvvetler, YPG-SDG'ye doğrudan operasyonel danışma hizmeti sunmak için sahaya gönderilmiştir. Sayıları 50'den az olan ABD özel kuvvetler askerinin temel görevinin SDG'lileri eğitmek, desteklemek ve onlara tavsiyelerde bulunmak olduğu bildirilmiştir. Yine Başkan Obama'nın İŞİD ile Mücadele Özel Temsilcisi Brett McGurk Ayn el Arap'a giderek PYD ve YPG'li yöneticilerle görüşmüştür.⁶⁸ Takip eden süreçte, Trump'ın iktidara gelmesiyle beraber, Pentagon/Centcom'un dizayn etmeye başladığı ABD'nin Suriye stratejisinde, PYD/YPG'nin konumu tahkim edildi. Özellikle bir terör örgütüne karşı diğer bir terör örgütünü kullanma stratejisi benimseyen ABD, Suriye'deki tüm yatırımlarını mevzubahis örgüte yaparak, doğu-batı ekseninde Suriye-Irak sınırından Menbiç'e kadar uzanan bir hatta, güneyde ise Rakka ve Deyr ez Zor'un Fırat'ın doğusuna uzanan alanlarda etkinliğini arttırmaya çalıştı.⁶⁹ Suriye'nin kuzeyinde

⁶⁵ <https://dod.defense.gov/OIR/video/344615/dvpc/false/?dvpTag=Barack%20Obama>, erişim tarihi 25 Mart 2018.

⁶⁶ Abdülkadir Şen, *Yüzyılın En Uzun Tiyatrosu, Tüm Yönleriyle Suriye Devrimi-Motivasyonları, Direniş Gruplarının Haritası ve Aktörlerin Str.*, s. 257-259.

⁶⁷ Frontline: *İŞİD'in doğuşu belgeseli*, <https://www.youtube.com/watch?v=k2Xce6hTzeY>, (6 Nisan 2018)

⁶⁸ Can Acun, Bünyamin Keskin, *PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG*, 2 Basım, İstanbul: SETA Vakfı Yayınları, 2017, s.31

⁶⁹ Can Acun, ABD'nin Suriye'deki Terör Çıkması PYD-YPG, *StratejikOrtak*, <http://www.suriyegundemi.com/2018/03/13/abdinin-suriyedeki-teror-cikmazi-pyd-ypg/>, (6 Nisan 2018)

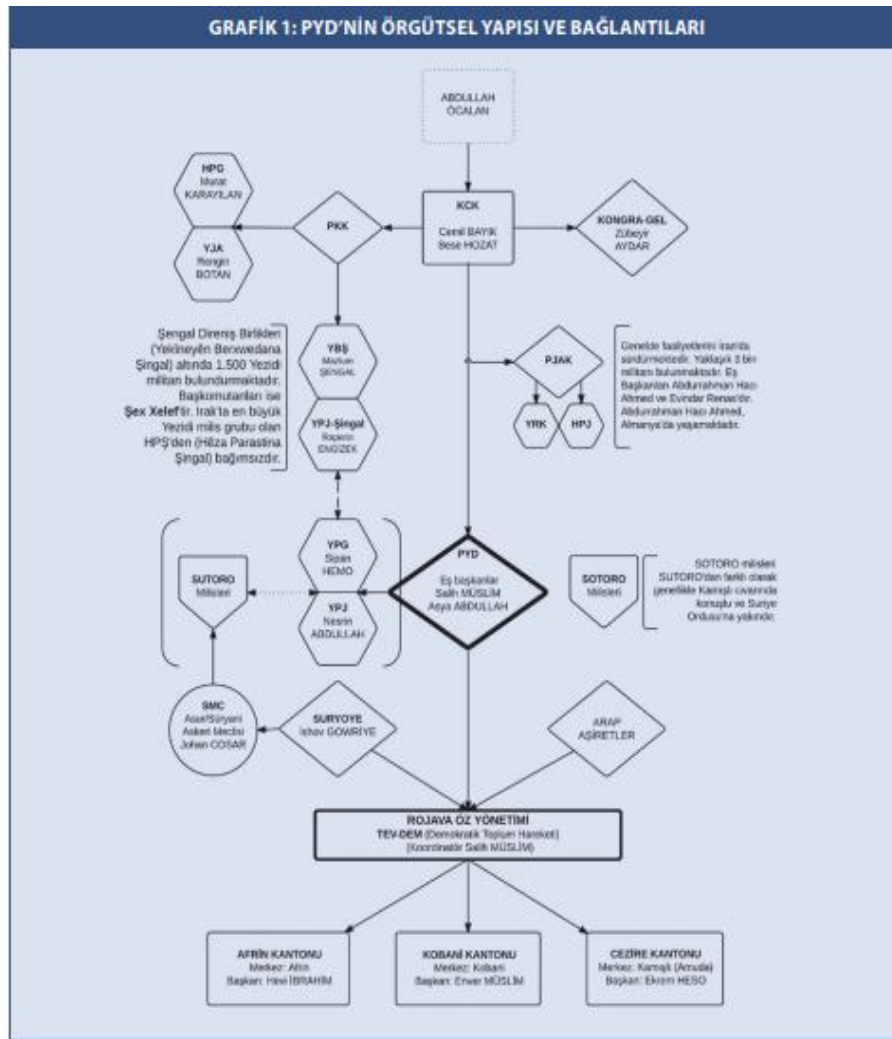
yerleşik bir hareket haline gelen Sdg/Ypg/Pkk; oluşumuna da dikkat edildiğinde; ABD bölge planlaması açısından önemli bir koz olarak öne sürülmesi tesadüf değildir. CFR'nin⁷⁰ yayımladığı tabloda Sdg/Ypg'nin *Kürt Siyasi Hareketlerden* biri olduğuna dikkat çekilmiş ve örgüt terör örgütü tanımından çıkarılarak siyasal hareket tanımına sokulmuştur.⁷¹ Sdg (Syrian Democratic Forces) tanımına sığdırılan bu terör örgütü, bölge Arap yoğunluğunu kontrol etmek için de ABD tarafından desteklendiği⁷², bölgenin etnik ve dini kimliğini değiştirerek, aktif silahlı güç haline bilinmektedir. Bölgeye yakınlığı ve Suriye iç savaşında gösterdiği olumlu siyaseti, insan haklarına saygı çerçevesindeki tutumları sebebiyle Türkiye'nin de tepkisini çeken ABD, kalıcı strateji için tüm riskleri göze almaya devam etti ve Sdg'ye yapılan yardımları kabul ettiğini ve bunun devam edeceğini belirtti.⁷³

⁷⁰ [Council on Foreign Relations](#), Abd'li önemli düşünce kuruluşu.

⁷¹ Cahit Dilek Armağan, ABD-PYD:Devlet-Örgüt İlişkisinden Devletten Devlete İlişkiye, 21. *Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/2017/05/12/8628/abd-pyd-devlet-orgut-iliskisinden-devletten-devlete-iliskiye>, (7 Nisan 2018)

⁷² W. Kyle Orton, The Error of Arming the Syrian Kurds, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2017/06/06/opinion/syria-kurds-isis-raqqa.html> (7 Nisan 2018)

⁷³ Reuters, ABD'den YPG'ye silah yardımı konusunda açıklama, *DW*, <http://www.dw.com/tr/abdden-ypgye-silah-yard%C4%B1m%C4%B1-konusunda-a%C3%A7%C4%B1klama/a-41555733> (7 Nisan 2018)

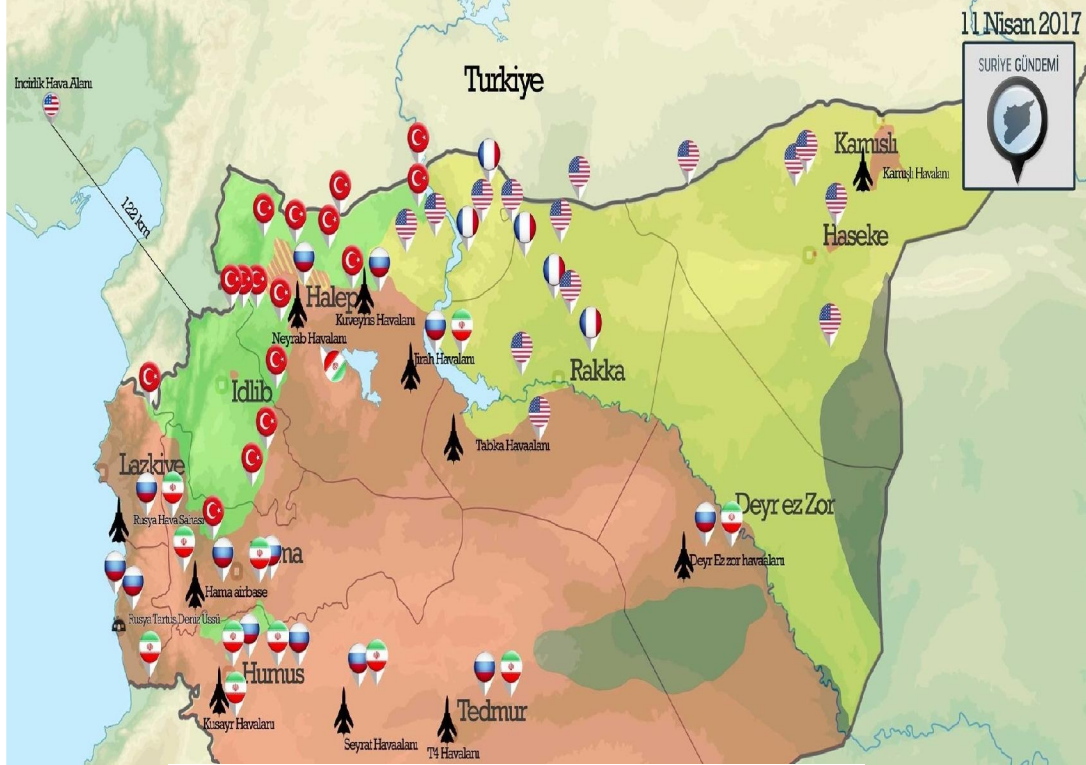
Tablo 10: SDG'ya yapılan silah yardımı

2.5 Menbiç Merkezli Kalıcılık

Menbic ya da Menbij; Halep ilinde Fırat nehrinin 30 km batısında bulunan bir şehir. İşid'in Suriye de aktif olduğu 2014-2016 yılları arası ABD ve koalisyon güçlerinin hava desteğiyle Pkk/Pyd/Sdg tarafından ele geçirilmiş ve İşid bölgeden atılmıştır. Bölgenin konumuna bakıldığında ne ekonomik ne de askeri bağlamında önemli bir yeri olmadığı görülebilir. Fakat ABD'nin Suriye'nin kuzeyinde **Kalıcılık** sağlama istediği bölgeyi bir üs bölgesine çevirdiğini, kara kuvvetleri olan Sdg'ye askeri mühimmat ve istihbarat sağlamak amacıyla yoğun kullandığını söyleyebiliriz. Bu kalıcılığı sağlamak adına müttefiklerine güvence verdiği bilinmektedir.⁷⁴ Bölgenin etkin kürt yapısı ve sosyolojik yapısının temelleri Pkk lideri Abdullah Öcalan tarafından oluşturulduğu bilinmesine ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 'Terör Listesi'nde olan bu örgütün

⁷⁴ Rod Nordland, On Northern Syria Front Line, U.S. and Turkey Head Into Tense Face-off, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2018/02/07/world/middleeast/us-turkey-manbij-kurds.html> (8 Nisan 2018)

desteklenmesine karşı çıktığı apaçık ortadayken, ABD'nin böyle bir misyon oluşturması basit bir planlama olarak algılanmamalı. Zira Zeytindalı Operasyonu ile Afrin'in terör örgütünün elinden kurtarılmasıyla, Menbiç'ten çekilmesini istediği ABD askeri birlikleri, açıklama yaparak 'bölgeden ayrılmayacaklarını' bildirdiler.⁷⁵ Çekilmeyi düşünmeyen ABD, Pyd/Pkk'yı desteklemek amacıyla bölgede birçok üs kurmaya devam etti.⁷⁶

Tablo 11: ABD kontrol alanları, Kaynak: Suriye Gündemi ⁷⁷

Kalıcılık stratejisine karşı Asya-Pasifik grubu üyesi Rusya'nın aktif bölge siyaseti sebebiyle hamlede bulunarak, PYD'ye karşı savaşan Suriye Muhalefet Ordusunun başarı göstermesi sonrasında PYD'ye yardım amaçlı hava desteği sağlamış, muhaliflerin bölgesinde ki insanlara insani yardım sağlayan konvoyunu vurmıştu. Azez'de muhalif grupların bölgelerine birkaç gündür Rus-PYD saldırılarının ana hedefi haline gelmiş, Rus YPG veya SDG'nin cephe hattında ilerlemesi için yer açmaya çalışmıştı. Bu desteği dünya kamuoyuna göstermek amacıyla 10 Şubat 2016

⁷⁵ Muhammed Bilal Kenesari, ABD yönetiminden Menbiç açıklaması, *Anadolu Ajansı*, <https://aa.com.tr/tr/dunya/abd-yonetiminden-menbic-aciklamasi/1096936> (8 Nisan 2018)

⁷⁶ Selen Temizer, Mohamad Misto, Levent Tok, ABD Menbiç'te iki üs kuruyor, *Anadolu Ajansı*, <https://aa.com.tr/tr/dunya/abd-menbicte-iki-us-kuruyor/1106808> (8 Nisan 2018)

⁷⁷ Suriye Gündemi, ABD'nin Olası Askeri Müdahalesi Öncesinde Suriye'deki Kontrol Alanları ve Askeri Üsler, <http://www.suriyegundemi.com/2018/04/11/abdnin-olasi-askeri-mudahalesi-oncesinde-suriyedeki-kontrol-alanlari-askeri-usler/> (9 Nisan 2018)

tarihinde Batı Kürdistan Temsilciliği" adıyla Moskova'da temsilcilik açmalarına imkân sağlamıştır.⁷⁸

Dikkat edilirse; birbirine karşı 2 bloğun bölgede etkin olmaya çalışması, ekonomik temellere dayanarak oluştuğuna dair bir bilgi ve saptama söz konusu değil. Menbiç ekseninde izah etmeye çalıştığımız bu kavram ve siyasal süreç; post modern devletlerin başta belirttiğimiz *Güç Otoritelerini*, Dış Politika kavramlarıyla ikame etmek istemesinden başka bir amacı taşımadığı söylenebilir. Rusya'ya göre; ABD'nin Suriye'de bulunmasının nedeni, Deyr-Zor da bulunan Doğal Gaz tesislerini ve El Ömer'deki petrol rafinelerini kontrol etmek.⁷⁹ Bu iddia, Asya-Pasifik grubun, siyasal çözümleme noktasında algılarının yetersizliğini göstermekte veya bölgede siyasi gücünü arttırmak adına yaptığı blöfleri içermektedir. ABD'nin Suriye'nin kuzeyinde elde edeceği petrol ya da enerjiye ne kadar ihtiyacı olduğu ve bölgede bulunan yer altı zenginliklerinin Abd için yeterli olup olmayacağı sorusu, aydınlatıcı olacaktır. Çünkü Körfez ülkelerinde hâkimiyeti ve kontrolü tekelinde tutan ABD'nin böyle bir ihtiyacının olacağını düşünmemektediriz. Bir örnekle; Suriye topraklarında kanıtlanmış 2,5 milyar varil petrol ve 240 milyar m³ doğalgaz rezervine sahiptir.⁸⁰ OPEC verilerine göre; Suudi Arabistan'da Nisan 2015'de günlük 30,79 milyon varil üretilmektedir.⁸¹ Çin açısından bölgenin istikrarlı olması, ekonomik bir sebep içerse de Dünya'ya gaz ve petrol satan Rusya'nın küçük bir havzadan çıkacak gaz ve petrol için uğraş verdiğini düşünmek, uluslararası ilişkiler normları açısından yeterli bir görüş olmadığı düşünülebilir.

Kavramsal olarak ortaya attığımız *Kalıcılık* ilkesini açıklarken, Uluslararası İlişkiler Disiplini açısından **'Terör ve Çatışma'** başlığı altında değerlendirilen fakat direkt olarak bu kavramla/kavramlarla özdeşleşmediğini düşündüğümüz bir olguyu da açıklamanın, politik açıdan verimli olacağı kanaatindeyiz. ABD'nin Kalıcılık stratejisinin Asya-Pasifik açısından değerlendirek de küçük ama önemli bir ayrıntıyı da eklemeyi gerekli görüyoruz. İslami Silahlı Mücadele adı altında faaliyet gösteren unsurların/grupların/ yapılarının varlığını, ABD açısından *Kalıcılık'm*; Asya-Pasifik bloğundan daha önemli pozisyona oturttuğunu da söyleyebiliriz. Yukarıda belirttiğimiz sebeplerden oluşan Otorite boşluğu, Türkiye sınırında ve 5 milyon insandan fazla insanın yaşadığı İdlid bölgesini bir üs konumuna getirmiş, Muhaliflerin kontrolündeki tek ve büyük kent olarak lojistik, askeri ve ekonomik tampon bölge oluşturmuştur.⁸² Bu kentin muhalifler tarafından kazanılma süreci ve 3 yıldır ellerinde bulunması dikkate alındığında, *Küresel İslami Silahlı Mücadele'nin* dinamosu olarak görülen El Kaide'nin etkin (Htş ve bileşenleri) ve tüm gruplar

⁷⁸Aljazeera Türk, PYD Moskova'da temsilcilik açtı, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/pyd-moskovada-temsilcilik-acti>, erişim tarihi 08 Nisan 2018

⁷⁹ TRT, Rusya: ABD'nin Suriye'deki amacı ekonomik varlıklara sahip olmak, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/rusya-abdnin-suriyedeki-amaci-ekonomik-varliklara-sahip-olmak-349798.html>, erişim tarihi 09 Nisan 2018

⁸⁰ Ajans Haber, Suriye'de Petrol Yatakları ve Güncel Kontrol Dağılımı Haritası, *Stratejik Ortak*, <https://www.stratejikortak.com/2017/07/suriyede-petrol-yataklari.html>, erişim tarihi 08 Nisan 2018

⁸¹ <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/suudi-arabistanda-petrol-uretimi-rekor-kirdi-28785689>, erişim tarihi 26 Mart 2018.

⁸² <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-45392559>, erişim tarihi 05 Nisan 2018.

üstünde söz sahibi konumunda bulunması, Rusya'nın varlığından daha az tehlikeli sayılmayacağını ifade etmeliyiz. Zira 11 Eylül saldırılarının ABD'yi siyasal ve ekonomik buhrana sokması, Bush Dönemi dış politikası El Kaide ve Arap-İslam coğrafyasında ki etkisini kırma düşüncesi üzerine kurulu olduğu göz önüne alındığında, bölge için barış ve istikrar sağlanması şimdilik imkânsız görünmektedir. Ya da Abd'nin Kalıcılık perspektifi; uygulanması açısından bu silahlı hareketin tutumlarına, ortaya koyduğu güce göre değişecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

Medeniyetlerin kurulmasında coğrafyanın barındırdığı ekolojik zenginlik, Doğu-Batı paralelinde oluşan yer altı enerji ağı ile Arap-İslam coğrafyası; güçlü devletlere ev sahipliği yapmış, önemi zaman kavramını aşarak günümüze kadar önemli bir merhale almış ve modern Dünya'nın vazgeçilmezleri arasına girmiştir. Uluslararası sistemin güç bağlamında değişken ve gelişken yapısı bu bölgeye olan ihtiyacı değiştirmemiş; Soğuk Savaş döneminde de günümüzde de bu coğrafyanın konumu politikaların inşa sürecinde merkez noktası olmuştur.

2. Dünya savaşı sonrasında Arap-İslam coğrafyasında uzun bir süre etki alanı oluşturmayı hedefleyen ABD, Obama dönemi Akıllı Güç politikası ile hedefini Asya-Pasifik bölgesine kaydırmış, ardından gelen Donal Trump ise, bu politikaya çeşitli enstrümanlar ekleyerek Asya-Pasifik bölgesine olan yönelişi sürdürmüştür. Ancak bu yöneliş sürerken, Arap-İslam coğrafyasından geri çekilerek mevcudiyetini Asya-Pasifik'e kaydırılması gibi bir durum ortaya çıkmamış, tersine stratejik noktalarda kalıcılık politikasını benimseyen ABD, Asya-Pasifik eksenli Menbiç politikasını uygulamaya sokmuştur. Dış Politika araçları, 21. YY. itibariyle mevcut disiplinler açısından bu uygulamanın kavramsal olarak açıklamasını henüz yapmış değildir. *Stratejik Kalıcılık*; başta ABD olmak üzere diğer Asya-Pasifik ülkelerinin temel yaklaşımlarına ek olarak yeni bir kavramsal niteliği ortaya koymayı hedeflemiştir. Özde ise; Menbiç'in bulunduğu stratejik noktanın önemi çerçevesinde ABD'nin; Suriye'deki İç Savaş'ta Asya-Pasifik bloğuna karşı hegemonya mücadelesini *Stratejik Kalıcılık* ekseninde merkeze konumlandırılmış ekonomi-politik bir hamle olarak ifade edebiliriz. Asya-Pasifik bölgesinin Arap-İslam coğrafyasına uzaklığı, ABD'nin gelecekte rakibi olan Çin'le mücadelesini bu merkezden sürdürüp sürdüremeyeceği bakımından tartışmalı bir konudur. Ancak bölgede en önemli müttefiki olan İsrail'in çıkarları ve en önemlisi güvenliği, uzun bir süre bu bölgede kalacağı fikrini bizlere vermektedir. Suriye İç Savaş'ının en iyi ihtimalle bitmesi ile oluşabilecek birbirinden bağımsız devletçiklerin, Asya-Pasifik bloğu tarafından ne derece yönlendirebileceği ve bu etkinin ne kadar kuvvetli olacağı ABD için oldukça mühimdir. Eğer Asya-Pasifik bloğunun günümüzde sürdürdüğü sert güç, gelecekte de devam edecek olursa, bölgedeki savaşların terör örgütlerinden(!) kapsamlı bir şekilde devletlerin savaşlarına dönüşebileceği ihtimaller arasındadır. Bu çıkar çatışmaları Suriye'de aşılamazsa, ABD; Arap-İslam coğrafyasındaki nüfusunu ve gücünü Asya-Pasifik bloğuna kaptırma riskini politik açıdan kayıp olarak göreceği düşünülürse,

uygulamayı düşündüğünü iddia ettiğimiz *stratejik kalıcılık* politikasını İran eksenli Doğu Bloğu üzerine inşa edeceğini düşünebiliriz. Bu genişleme, bölgedeki terör örgütü vasıtaları ya da ABD'nin bizzat sıcak çatışmaya girmesi ile sağlanabilir. Bu sıcak çatışma riski, özellikle Libya'da olduğu gibi koalisyonlar tarafından gerçekleştirilebilir. Ancak şu an ABD için önemli olan şey, *stratejik kalıcılık* politikasını uygulayıp, Asya-Pasifik bloğunu sosyo-ekonomik baskılarla durdurmak veya yavaşlatmaktır.

Kaynakça

Kitaplar

- Acun, C., Keskin B. (2017), PKK'nın Kuzey Suriye Örgütlenmesi PYD-YPG, 2. Basım, İstanbul: SETA Vakfı Yayınları.
- Arı T., (2003) Irak, İran, Abd ve Petrol, 2. Basım, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Balcı A., Kardaş Ş., (2016) Uluslararası İlişkilere Giriş, 5. Basım, İstanbul: Küre Yayınları.
- Ertuğral, Y., (2014) Amerika'nın Yeni İhtiyatlı Dış Politikası: Akıllı Güç'ün Pasifik Vizyonu, 1. Basım, İstanbul: Cinius Yayınları.
- Fuller, G., (2005) *Siyasal İslam'ın Geleceği*, (Çeviri: Mustafa Acar) İstanbul: Timaş Yayınları.
- H. Kissinger, (2002) *Diplomasi*, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2002.
- Kroeber, A.R., (2017) *Çin Ekonomisi, Herkesin Bilmesi Gerekenler*, Mehmet Mazı(çev.), Ankara: Buzdağı Yayınevi.
- Lea D., (2001) *A Political Chronology of the Middle East*. London.
- Smith, S., (2016) Amelia Hadfield ve Tim Dunne (Ed), *Dış Politika Teoriler, Aktörler, Örnek Olaylar*, Ankara: Röle Akademik Yayıncılık.
- Şen A., (2016) *Tüm Yönleriyle Suriye Devrimi, 1 Basım, İstanbul: Yapı Bozum Yayınları*.
- T. Dunne, M. Kurkı ve S. Smith (2016) *Uluslararası İlişkiler Teorileri- Disiplin ve Çeşitlilik*, Çev. Özge Kelekçi, Ed. Nebi Miş, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Yalçın, H.B., (2017) *Ulusal Güvenlik Stratejisi: Abd-Fransa-İngiltere-Çin-Rusya*, 1. Basım, İstanbul: SETA Vakfı Yayınları.

Dergiler

- Al, A., (2015) *Politika-Ekonomi Kesişmesi Yeni Bir Bilim Dalı Olarak Ekonomi Politik*, İGÜSBD, Cilt 2, Sayı 1.
- CLINTON Hillary, (15 Temmuz 2009). *Foreign Policy Address at the Council on Foreign Relations*, s.3.
- Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 63, Sayı 3, s.113-144.
- Ergün O. (2018), *Stratejik Bir Tercih Olarak Terörizm Terör Paralaksı*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 1.
- HOOKE R.d., (2014). *The Grand Strategy of the United States*, *National Defense University Press*, October, s.15.
- JS. Nye., (1990). *The Changing Nature of World Power*, *Political Science Quarterly*, 105/2, s.177.
- JOSEPH A.A., (2014) *Explanations for strategic persistence in the wake of others' failures*, Bristol University.

KROEBER Arthur, "Financing China's Global Dreams," *China Economic Quartely* (Kasım 2015):27-36.

METU Studies in Development, "International Relations Theory and The Post-cold War Period", Vol:27 (3-4), 2000.

ÖZDEMİR Haluk, (2008). Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir ERMAĞAN İsmail, Emin Üstünel, "Çin'in Ortadoğu Politikaları", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:37 Yıl: 2014/2, s.27.

STOREY Ian, "China's Mallacca Dilemma", *China Brief* 6(8), Nisan 2006.

TEMİZ Kadir, *Orsam*, Kasım-Aralık 201, Cilt 7, sayı 71.

THE White House, "National ecurity Strategy of the United States of America", December 2017.

UNIVERSITY Of Libera, *The Extraordinary Growth Of The Four Asian Tigers*, Vol:14-15, 2015.

ZHANG Xiaodong, *China's Interests in the Middle East: Present and Future*, "Middle East Policy Council", Vol:6, Num:3, 1999.

Tezler

Demir C. (2018), *Suriye'de Kara Kışa Dönen Arap Baharı, Küresel Ve Bölgesel Güçlerin Yönetimindeki Vekalet Savaşları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi, s. 96.

İnternet Adresleri

ACUN Can, ABD'nin Suriye'deki Terör Çıkması PYD-YPG, *StratejikOrtak*, <http://www.suriyegundemi.com/2018/03/13/abdnin-suriyedeki-teror-cikmazi-pyd-ypg/>, (6 Nisan 2018)

ARMAĞAN DİLEK Cahit, ABD-PYD:Devlet-Örgüt İlişkisinden Devletten Devlete İlişkiye, *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/2017/05/12/8628/abd-pyd-devlet-orgut-iliskisinden-devletten-devlete-iliskiye>, (7 Nisan 2018)

ARMAĞAN DİLEK Cahit, "Trump'ın Ulusal Güvenlik Stratejilerinin Şifreleri ve Türkiye", *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, 24 Aralık 2017, <http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (19 Mart 2018)

CAI Peter, "Understanding China's Belt and Road Initiative", *Lowy Institute*, 22 Mart 2017, <https://www.lowyinstitute.org/publications/understanding-belt-and-road-initiative> (3 Nisan 2018)

CHINA'S 'String of Pearls' in the Indian Ocean and Its Security Implications, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09700160801886314?journalCode=rsan20>, (Erişim Tarihi 26 Nisan 2018)

CLINTON Hillary, "America's Pasific Century", *Foreign Policy*, 11 Ekim 2011, <http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/> (15 Mart 2018)

DERE Serkan, ICOPEC 2017,

http://www.icopec.org/icopec2017_3/wp-content/uploads/2017/06/Institutions_National_Identity_Power_Governance_in_the_21st_Century_IJOPEC2017.pdf (4 Nisan 2018)

USA-Defens

<https://dod.defense.gov/OIR/video/344615/dvpcc/false/?dvpTag=Barack%20Obama>, erişim tarihi (25 Mart 2018)

ENES BAĞLAMA Mehmet, Suriye Rusya İçin Neden Önemli?, *StratejikOrtak*, <https://www.stratejikortak.com/2016/12/suriye-rusya-icin-neden-onemli.html> , (1 Nisan 2018)

ERSOY Eyüp, “Çin Donanması Aden Körfezi’nde: Modern Çin Tarihinin İlk Deniz Aşırı Deniz Misyonu”, *ORSAM*, <http://orsam.org.tr/orsam/DPAnaliz/12067?dil=tr> (29 Ocak 2009)

FRONTLINE: İşid’in doğuşu belgeseli, <https://www.youtube.com/watch?v=k2Xce6hTzeY>, (6 Nisan 2018)

GÜNDEMİ Suriye, ABD’nin Olası Askeri Müdahalesi Öncesinde Suriye’deki Kontrol Alanları ve Askeri Üsler, <http://www.suriyegundemi.com/2018/04/11/abd-nin-olasi-askeri-mudahalesi-oncesinde-suriyedeki-kontrol-alanlari-askeri-usler/> (9 Nisan 2018)

HABER Ajans, Suriye’de Petrol Yatakları ve Güncel Kontrol Dağılımı Haritası, *Stratejik Ortak*, <https://www.stratejikortak.com/2017/07/suriyede-petrol-yataklari.html> (10 Nisan 2018)

Hürriyet, <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/suudi-arabistanda-petrol-uretimi-rekor-kirdi-28785689>, erişim tarihi (26 Mart 2018)

KENESARI Muhammed Bilal, ABD yönetiminden Menbiç açıklaması, *Anadolu Ajansı*, <https://aa.com.tr/tr/dunya/abd-yonetiminden-menbic-aciklamasi/1096936> (8 Nisan 2018)

KEYVAN Özlem Zerrin, “Çin’in Suriye Politikası”, *ANKASAM*, 10 Şubat 2017, <https://ankasam.org/cinin-suriye-politikasi/> (1 Nisan 2018)

MFA, <http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu-nun-abd-disisleri-bakani-hillary-clinton-ile-ortak-basin-toplantisi.tr.mfa>, erişim tarihi (05 Nisan 2018)

NORLAND Rod, On Northern Syria Front Line, U.S. and Turkey Head Into Tense Face-off, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2018/02/07/world/middleeast/us-turkey-manbij-kurds.html> (8 Nisan 2018)

O’CONNOR Tom, <https://www.newsweek.com/russia-begins-military-drills-near-syria-where-it-says-us-strikes-coming-soon-1095580> (25 Nisan 2018)

ONE Belt and One Road: Connecting China and the world, <https://www.mckinsey.com/industries/capital-projects-and-infrastructure/our-insights/one-belt-and-one-road-connecting-china-and-the-world>, (29 Nisan 2018)

ORTON W. Kyle, The Error of Arming the Syrian Kurds, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2017/06/06/opinion/syria-kurds-isis-raqqa.html> (7 Nisan 2018)

QU Xiaobo, Qiang Meng, The Economic Importance of the Straits of Malacca and Singapore: An Extreme Scenario Analysis, <https://core.ac.uk/download/pdf/143891295.pdf> , (25 Nisan 2018)

REUTERS, ABD'den YPG'ye silah yardımı konusunda açıklama, *DW*, <http://www.dw.com/tr/abdden-ypgye-silah-yard%C4%B1m%C4%B1-konusunda-a%C3%A7%C4%B1klama/a-41555733> (7 Nisan 2018)

RUSSIA and China Provide Cover for Assad's Syria, <https://www.brookings.edu/opinions/russia-and-china-provide-cover-for-assads-syria/>, (Erişim Tarihi 27 Nisan 2018)

RUSSIA GDP Growth Rate, <https://tradingeconomics.com/russia/gdp-growth> , (22 Nisan 2018)

RUSSIAN Defense Minister Says His Military Has Tested 162 Weapons In Syria, <https://www.npr.org/sections/parallels/2017/02/23/516895124/russian-defense-minister-says-his-military-has-tested-162-weapons-in-syria> (25 Nisan 2018)

TEMİZER Selen, Mohamad Misto, Levent Tok, ABD Menbiç'te iki üs kuruyor, *Anadolu Ajansı*, <https://aa.com.tr/tr/dunya/abd-menbicte-iki-us-kuruyor/1106808> (8 Nisan 2018)

THE EUROPEAN FINANCIAL REVIEW, China and the Middle East: More Than Oil, <http://www.europeanfinancialreview.com/?p=355> (25 Nisan 2018)

THE Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/09/-sp-profiles-post-soviet-states>, (8 Nisan 2018)

THE Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2018/apr/14/syria-air-strikes-us-uk-and-france-launch-attack-on-assad-regime> , (25 Nisan 2018)

THE Strait of Malacca as one of the most important geopolitical regions for the People's Republic of China, https://www.academia.edu/1931497/The_Strait_of_Malacca_as_one_of_the_most_important_geopolitical_regions_for_the_People_s_Republic_of_China, (26 Nisan 2018)

THE Strategic Importance of the Straits of Malacca, https://www.researchgate.net/publication/228121798_The_Strategic_Importance_of_the_Straits_of_Malacca, (26 Nisan 2018)

THE White House, "President Donald J. Trump's Foreign Policy Puts America First", January 30, 2018, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-foreign-policy-puts-america-first/> , (20 Mart 2018)

TRT, Rusya: ABD'nin Suriye'deki amacı ekonomik varlıklara sahip olmak, <http://www.trthaber.com/haber/dunya/rusya-abdnin-suriyedeki-amaci-ekonomik-varliklara-sahip-olmak-349798.html> (10 Nisan 2018)

TURK Aljazeera, PYD Moskova'da temsilcilik açtı, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/pyd-moskovada-temsilcilik-acti> (10 Nisan 2018)

WRIGHT Robin, "Russia and Iran Deepen Ties to Challenge Trump and the United States", <https://www.newyorker.com/news/news-desk/russia-and-iran-deepen-ties-to-challenge-trump-and-the-united-states> , (5 Nisan 2018)

Tablolar

Tablo 1: Department of Defense Base Structure Report 2015, German Institute for International and Security Affairs.

- Tablo 2: Aiddata, <https://www.aiddata.org/china-project-locations> , erişim tarihi, 27 Nisan 2018.
- Tablo 3: <https://oilandgasinfo.ca/wp-content/uploads/2017/03/Oil-Consumption.png>, erişim tarihi, 1 Nisan 2018.
- Tablo 4: <http://www.europeanfinancialreview.com/?p=355>, erişim tarihi, 15 Nisan 2018.
- Tablo 5: <https://www.stratejikortak.com/2017/05/cin-ortadogu-askeri-varligi.html>, erişim tarihi, 1 Nisan 2018.
- Tablo 6: <https://reconnectingasia.csis.org/analysis/entries/irans-railway-ambitions/>, erişim tarihi, 27 Nisan 2018.
- Tablo 7: <https://frontera.net/news/mena/china-invested-10-billion-in-egypt-in-2016-heres-whats-in-store-for-the-future/>, erişim tarihi, 25 Nisan 2018.
- Tablo 8: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/89277>, erişim tarihi 25 Mart 2018
- Tablo 9: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/02/02/afghan-government-controls-just-57-percent-of-its-territory-says-u-s-watchdog/?noredirect=on&utm_term=.9850b585855f, erişim tarihi, 31 Mart 2018.
- Tablo 10: <http://www.dw.com/tr/abdden-yogye-silah-yard%C4%B1m%C4%B1-konusunda-a%C3%A7%C4%B1klama/a-41555733>, erişim tarihi, 7 Nisan 2018.
- Tablo 11: <http://www.suriyegundemi.com/2018/04/11/abdnin-olasi-askeri-mudahalesi-oncesinde-suriyedeki-kontrol-alanlari-askeri-usler/> erişim tarihi, 9 Nisan 2018.